

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

СТЕНОГРАФСКИ БЕЛЕШКИ

од Првото продолжение на Четириесет и првата седница на
Собранието на Република Македонија, одржана на 11 август
1992 година

Скопје, август 1992 година

I ПРОДОЛЖЕНИЕ ОД 41-та СЕДНИЦА НА СОБРАНИЕТО НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, ОДРЖАНА НА 11 АВГУСТ 1992 Г.

Дискутантанти,

1. АНДОВ СТОЈАН - 1, 18, 83, 88
2. АНАСТАСОВСКИ МИТКО - 13, 22, 57
5. АБДИ ФАИК - 14, 75
4. ГОШЕВ ТУШЕ - 95
5. ГЕШТАКОВСКИ АЛЕКСАНДАР - 92
6. ГОЛУБОВСКИ ВЛАДИМИР - 29, 68, 69-
7. ДИМИТРОВА РАТКА - 31, 33, 95
8. ЃОРЧЕСКИ БОРКО - 78, 97
9. ЈАКИМОВСКИ ЉУБОМИР - 13, 19, 21. 10.
10. КОВАЧЕВСКИ КИРИЛ - 17, 24, 26.
11. КРСТЕВСКИ ЗОРАН - 48
12. КРСТЕВСКИ НИКОЛА - 93
13. ЛЕПАВЦОВ АЛЕКСАНДАР - 64
14. ЛАЗАРЕВСКА БИЛЈАНА - 70
15. МАНЧЕВСКИ ЈОВАН - 29
16. МИЦЕВСКИ ТРАЈАН - 45
17. МИНОВ ПАНЧЕ - 50
18. НАДЕЛКОВСКИ БОГДАН - 98
19. ПЕТКОВСКИ ТИТО - 5, 8, 20, 64, 69, 71, 72
20. ПАНОВСКИ МИХАИЛ - 3, 34, 77, 87, 91
21. ПОПОВСКИ КИРО - 55
22. РИСТОВСКИ БЛАЖЕ - 79
23. СПИРОВСКИ АЦО - 36
24. СТАМЕНОВ РИСТО - 36
25. СТЕФКОВСКИ ТОМИСЛАВ - 1, 3, 22, 73, 84, 87, 108, 109.
26. СТОЈАНОВСКИ ТОМИСЛАВ - 51, 53, 56, 85, 94
27. СТОЈКОВ СТОИЛЕ - 91.
28. ТРПЕНОВСКИ ДИМИТАР - 15.
29. ТОДОРОВСКИ ЖИВКО - 85
30. ТОШЕВ БЛАГОЈ - 34, 102
31. ТРПЧЕВСКИ ДУШАН - 61, 62
32. ФЛОРОВСКИ АЛЕКСАНДАР - 40, 103

ПРОДОЛЖУВА

СТЕНОГРАФСКИ БЕЛЕШКИ

од Првото продолжение на Четириесет и првата седница на Собранието на Република Македонија, одржана на 11 август 1992 година

Седницата се одржа во сала 1 на Собранието на Република Македонија, со почеток во 11,50 часот.

Седницата ја отвори и со неа раководеше Стојан Андов, претседател на Собранието.

СТОЈАН АНДОВ:

Продолжуваме со работа.

Пратениците Исмет Рамадани, Љубисав Иванов и Панче Насев ме известија дека од оправдани причини не се во можност да присуствуваат на седницата.

Пред да преминеме на претрес по предлозите за донесување на законите за грбот, знамето и химната на Република Македонија, повторно напоменувам дека според член 5 став 2 од Уставот на Република Македонија законите за грбот, знамето и химната на Република Македонија се донесуваат со двотретинско мнозинство од вкупниот број пратеници.

Констатирам дека на седницата присуствува повеќе од 2/3 од вкупниот број на пратеници.

(Во салата присуствуваат 87 пратеници).

ТОМИСЛАВ СТЕФКОВСКИ:

Почитувани пратеници, кога во петокот ја одложивме расправата, ја одложивме 41-та седница, јасно беше дека немаме доволен број присутни пратеници во салата. Јас реков дека зборував за одлагањето во името на Пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ

I/2, -ЛК/МЛ

која беше скоро во целосен состав. На денешната седница Пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ е во целиот свој состав што е избран на изборите во 1991 година.

Од тука, сметам дека кога се работи за државни симболи на Република Македонија е потребно крајно одговорно однесување на пратениците во овој Парламент. Дали е крајно одговорно однесување ако некој не присуствувал и ако претседателот на Собранието ни прочита само двајца пратеници кои најавиле дека оправдано се отсутни. Каде се другите? Незнам колку е упатно да се изврши една прозивка кој е се' присутен на денешната седница, бидејќи на сите ни е јасно дека на денешната седница не присуствуваат пратениците на ПДП и НДП. Мислам дека треба да се стави крај на игрите во овој Парламент и Парламентот да одлучува со пратениците како избрани од граѓаните на Република Македонија.

Од тука, сметам дека секој евентуален обид да се одлага одржувањето на оваа седница и од донесувањето на овие симболи ќе биде непримерен на работата на овој Парламент.

Кога веќе излегов, ќе искористам уште една можност да кажам, бидејќи ние ја завршивме расправата по првата точка. Тоа беше Информацијата на претседателот на Република Македонија господин Киро Глигоров за разговорите со господинот Милан Панич и не донесовме никаков заклучок. После посетата на господинот Панич во Атина, со право се потврдува нашето залагање дека расправата беше корисна.

СТОЈАН АНДОВ:

Тоа мина, не е на дневен ред сега.

I/3.-

ТОМИСЛАВ СТЕФКОВСКИ:

Се извинувам, сакам само да кажам. На таа иста седница ние се договоривме бидејќи ни претстојат разговори, мировна конференција за Југославија и слично дека овој Парламент треба да утврди некаква платформа за разговори. Мислам дека треба да се оцени дали денес тоа треба да се стори како дополнување на дневниот ред или на една седница која ќе биде посветена токму на тоа прашање.

СТОЈАН АНДОВ:

Продолжуваме со работа, четврта точка.
(Збор бара пратеникот Михаил Пановски) .

Што е сега, за што барате збор? (Михаил Пановски вели "процедурално само").

Вие не дозволувате да преминеме на работа денес. Да ви-диме сега што е процедурално.

МИХАИЛ ПАНОВСКИ:

Јас прееска побарав и моето барање претседателот на Парламентот воопшто не го стави на разгледување. (Беше упатено барање пред да ја отвори претседателот седницата на Собранието).

Потполно се согласувам со претходниот дискутант Томислав Стефковски и барам со оглед на тоа што сметав дека се работи за историска седница, на која треба да се донесат симболите на оваа држава, да се изврши прозивка на сите пратеници со име и презиме за да знае македонскиот народ кој присуствува, а кој не присуствува на оваа седница. Рековте дека присуствуваат 87 пратеници, дека тројца се оправдано отсутни, остануваат уште 30. Од тие 30,23 се од ПДП-НДП од кој еден го оправда отсутството. Значи, уште осум Македонци овде отсутствуваат. Барам и мислам дека маке-

I/4.-

донскиот народ има право да знае кои се тие кои
отсутвуваат од оваа седница.

СТОЈАН АНДОВ:

Молам, јас немам никакви деловнички основи да правам
овде прозивки. Се знае кога се чита списокот, имате сите
белешки овде напишани. Список се чита само за гласање,
кога се бара поединечно гласање. Ме доведувате во
невозможни состојби.

Четврта точка, по договорот како трета ќе ја
расправаме, а е четврта инаку во утврдениот дневен ред
Предлог за донесување на закон за знамето на Република
Македонија, со Предлог на закон.
Предлогот за донесување на законот, со Предлогот на
законот и извештаите на Комисијата за уставни прашања,
Комисијата за општествено-политички систем и Законодавно-
правната комисија ви се поделени.

Отворам претрес по Предлогот за донесување на закон.

Молам, кој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот и на
Собранието му предлагам да го усвои следниот Заклучок:
Собранието го усвојува Предлогот за донесување на закон
за знамето на Република Македонија.

Кој е за, молам да крене рака. (Пратениците креваат
рака)

Дали има некој против? (Нема).

Дали некој се воздржува од гласање? (Никој).

Констатирам дека Заклучокот е усвоен.

Дали Собранието го усвојува Предлогот на оваа
седница да се претресе и Предлогот на законот.

I/5.-

Кој е за молам да крене рака. (Пратениците креваат рака) Дали има некој против? (Нема). Дали некој се воздржува од гласање? (Никој). Констатирам дека е усвоен Предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на закон.

Отворам општ претрес по Предлогот на законот.

Молам, кој бара збор?

Има збор пратеникот Тито Петковски.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Почитувани пратеници, сакам да ве замолам, а и претседа-телот на Собранието да ми дозволи како раководител на работната група што ги координираше активностите за изработка на државните симболи сосема накратко да ве потсетам на активностите од формирањето на работната група и за работата на Комисијата за уставни прашања.

(Во салата настанува реакција и се слушаат зборовите "нема потреба").

Молам, господине претседателе, чувствувам таква потреба.

СТОЈАН АНДОВ:

Општ е претресот, господо. На никој не сме му скратиле досега можност да учествува во општиот претрес. Ве молам само пократко.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Комисијата за уставни прашања на Собранието на Република Македонија, поаѓајќи од Уставот на Република Македонија со кој е предвидено дека со закон се утврдуваат државните симболи на Репуб

I/6.-

лика Македонија и кои согласно член 8 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија треба да се донесе во рок од 6 месеци од донесувањето на Уставот, во декември 1991 година изготви информација за активностите што треба да се преземат за подготвувањето и донесувањето на законот за грбот, знамето и химната на Република Македонија. Оваа информација Собранието ја разгледа и усвои и донесе заклучок со кој ја задолжи Комисијата за уставни прашања да ги превземе сите активности за подготвување текст на Предлогот за донесување на закон за грбот, знамето и химната. Истовремено, Комисијата беше задолжена да подготви програма на активности за подготвување и донесување на законот.

Комисијата, тргнувајќи од фактот што подготвувањето на законот за државните симболи претставува мошне значајна деликатна и одговорна задача, во програмата посебно ги разработи прашањата за начинот и методологијата за утврдувањето на обликот и содржината на државните симболи и ги определи роковите за спроведување на тие активности. Потоа Комисијата донесе заклучок за основање работна група за симнување на постапката за избор на идејни решенија за грбот, знамето и химната на Република Македонија, во чиј состав покрај членовите на Комисијата беа вклучени и одреден број членови на Македонската академија на науките и уметностите од областа на науката, ликовната и музичката уметност. Работната група одржа повеќе состаноци на кои се расправаше за битните прашања во врска со начинот на изборот на симболите на Република Македонија. Оценувајќи дека распишвувањето на јавен и анонимен конкурс претставува демократска постапка за добивање на идејни реше-

I/7.-

нија за обликување на грбот, знамето и химната, бидејќи создава можности за вклучување на поголем број граѓани од Републиката и надвор од неа, се одлучи за распишување на таков конкурс.

Работната група подготви текст на конкурс во кој се да-доа основните пропозиции и елементите што треба да ги содржат државните симболи. Потоа ја утврди динамиката на активностите сврзани со спроведувањето на конкурсот и подготвувањето на законот. По обавените консултации со Друштвото на писателите на Македонија, Сојузот на композиторите на Македонија, Друштвото на ликовните уметници и друштвото на уметниците од применетата уметност работната група формира и две работни подгрупи односно жири комисији за оценка на идејните ликовни решенија за грбот и знамето и на музичко-текстуалните решенија на химната на Република Македонија.

Согласно заклучокот на Собранието Комисијата конкурсот го објави во "Службен весник на Република Македонија", "Нова Македонија" "Флака е Влазерицит" и "Бирлик". Истовремено до асоцијацијата на писателите, композиторите и ликовните уметници е упатена молба на соодветен начин да ги повикаат своите членови да земат учество на конкурсот. По истекот на рокот утврден со конкурсот работната група за спроведување на постапката за избор на идејните решенија на грбот, знамето и химната на Република Македонија ги отвори сите пристигнати предлози и констатира дека се доставени вкупно 275 предлози, од кои 239 за грбот и знамето и 36 за химната на Република Македонија. Поголем број од учесниците на конкурсот истовремено понудија идејни решенија и за грбот и за знамето во поголем број варијанти. Од вкупниот број на пристигнати предлози се констатира дека 21 предлог е доставен по истекот на рокот предвиден со конкурсот, а дека еден број на предлози не ги исполнува

I/8.-

пропозициите од конкурсот. Ако нема интерес, да престанам да зборувам.

СТОЈАН АНДОВ:

Имаш збор, слободно продолжи.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Врз основа на оценката на сите добиени предлози од страна на работната подгрупа за оценка на идејните решенија за грбот и знамето на Република Македонија и работната подгрупа за оценка на идејните решенија за химна на Република Македонија, работната група и предложи на Комисијата за уставни прашања за грбот и знамето да не се доделуваат награди, а да се откупат две идејни решенија по едно за грбот и едно за знамето. Работната група за мелодијата на химната предложи да се доделат трите предвидени награди, прва, втора и трета.

На седницата од 21 април 1992 година Комисијата за уставни прашања го прифати извештајот на работната група со извештаите на работните подгрупи. Притоа Комисијата заклучи работната подгрупа за оценка на идејните решенија за грбот и знамето, во соработка со авторите чии што решенија се откупени односно од петте решенија кои влегоа во најтесниот избор да изврши избор на можни предлози за грбот и знамето на Република Македонија и да ги предложи на Комисијата за уставни прашања.

Истовремено, Комисијата заклучи работната подгрупа за оценка на идејните решенија за химна да обезбеди обработка заради музичка презентација на наградените творби.

Врз основа на дополнителното оценување од страна на работната подгрупа, односно жирито на предлозите на авторите чии што

I/9.-

ликовни решенија влегоа во потесниот избор и кои извршија соодветни измени и дополнувања на одделни елементи од нивните предлози, работната група како можни решенија за грбот и знамето на Република Македонија на Комисијата за уставни прашања и понуди предлози на тројца автори во повеќе варијанти.

Врз основа на извештајот на работната подгрупа, односно жири комисијата, Комисијата како можни решенија за химна на Република Македонија ги предложи музичките творби што добија прва, втора и трета награда. Комисијата за уставни прашања на седницата од 29 мај 1992 година во однос на понудените идејни решенија за грбот и знамето заклучи жири комисијата уште еднаш да направи дополнителни консултации со авторите чии трудови влегоа во најтесен избор за да извршат соодветни измени и дополнувања на нивните предлози, при што одвоено да се дадат предлозите за грбот, знамето и химната.

Прифаќајќи ги предлозите на жири комисијата за можни решенија за химна на Република Македонија, Комисијата заклучи истите да се обработат само за оркестарска изведба и да се емитираат преку македонската радио телевизија со цел да се овозможи граѓаните да се запознаат подетално со мелодијата и врз основа на тоа да го дадат своето мислење по истите.

По спроведените активности, врз основа на извештајот на работната група, Комисијата за уставни прашања на седницата од 9 јуни 1992 година, заклучи знамето на Република Македонија да биде црвено со апликација на жолто златно сонце. Од понудените варијанти за изгледот на сонцето што ќе се аплицира на црвеното знаме, работната група го предложи решението на авторот под шифра "ФЕНИКС 92", оценувајќи дека од естетски и професионален аспект најмногу одговара

I/10.-

на поставените барања и дека ќе биде општо прифатено од граѓаните на Република Македонија. Истовремено работната подгрупа за грб на Република Македонија го понуди идејното решение од истиот автор, штит со црвено поле со амблем на сонце од предлогот на знамето.

Комисијата со мнозинство гласови го прифати предлогот на работната група за знамето и грбот на Република Македонија изготвен од авторот "ФЕНИКС 92". Со мнозинство гласови Комисијата го прифати предлогот за химна на Република Македонија да биде второнаградената "Денес над Македонија се раѓа", со оценка дека оваа свечена песна побудува чувство на гордост, достоинство и припадност на самостојна и суверена Македонија и која како постојна химна е општоприфатена од граѓаните на Република Македонија.

На седницата од 20 јули 1992 година Комисијата ги утврди текстовите на предлозите за донесување на закони со предлози на законите за грбот, знамето и химната на Република Македонија и заклучи согласно член 71 став 1 од Уставот на Република Македонија и член 287 од Деловникот на Собранието на Република Македонија членови на Комисијата од редот на пратениците на Собранието да ги предложат овие закони бидејќи не постои уставна и деловничка можност како предлагач на закон да се јави Комисијата како собраниско помошно тело.

Пред вас ги имате текстовите на предлозите за донесување на закон за државните симболи утврдени со мнозинство гласови на Комисијата за уставни прашања на кои се разбира формално како потписници односно како подносители на предлогот за донесување на законот се јавуваат четворица пратеници за химната, односно тројца пратеници за грбот и знамето.

I/11.-

Основни критериуми од кои се раководеше и Комисијата за уставни прашања а и подносителите на предлогот за донесување на законот беа:

Прво, од стручни и компетентни личности кои учествуваа во постапката за вреднување на трудовите по конкурсот за државните симболи добивме уверување дека предложените решенија за државните симболи ги исполнуваат строгите правила и критериуми на хералдиката во однос на традиционалноста и оригиналноста. Имаат оформена содржинска порака и ликовно обликување за знамето и грбот во бои определени со хералдиката, црвена основа со златно жолта апликација на слободно формирани фигури што како бои традиционално секогаш биле присутни на овие наши простори како на територијата, така и на народите и националностите што тука живееле. Тие бои доминирале и во последните четири востанија - Разловечкото, Кресненското, Илинденското и Народноослободителната војна и на безброј претходни буни и востанија. Црвеното знаме со златно-жолти симболи никогаш не било заменувано туку се менува само изгледот во зависност од околностите, сонце, лав, крст, изгрејсонце, петокрака - ѕвезда и некои други споредни знаци но сите биле со златно жолта боја. Црвената боја постојано ја симболизирала вековната борба за слобода со хералдистичкото нејзино значење како симбол на изградба, творештво, полет, храброст, херојство, револуција итн. Додека пак жолто златната боја хералдички означува богатство, великодушност, правичност, достоинство, победа и верба во иднината. Овие бои се присутни и во симболите на Албанците, Турците кои со векови живееле заедно со Македонците на овие простори.

Второ, тргнувајќи од правилото дека едноставното е нај-блиску до совршеното се определивме за едноставни и лесно прифатливи симболи.

I/12.-

Трето, имајќи го предвид фактот дека расправаме за државни симболи на прагот на XXI-от век, настојувавме да се ослободиме од претензиите за обновување на големите царства.

Четврто, настојувавме со симболите на нашата држава да не навредиме чувства на други народи и припадници на други држави, да не присвоиме ничии туѓи симболи, како и да не донесеме државни симболи кои кај одделни народи и држави ќе бидат најразлични штетни асоцијации.

Петто, со предложените решенија за државни симболи сакавме да ги избегнеме решенијата кои нашите граѓани ги доживеале како симбол на непријател, окупатор или ропство.

Шесто, тргнувајќи од фактот што грбот, знамето и химната како симболи на самостојна демократска и суверена држава имаат политичко историско и културно значење и се избираат за неопределено време, односно за вични времиња, предложените решенија сметаме дека имаат историска втемеленост и се израз на државно-правниот континуитет на Република Македонија.

Поради сето тоа во името на предлагачите ве молам да ги прифатите законите за химната, грбот и знамето.

II/1 JM/HD

ЉУБОМИР ЈАКИМОВСКИ:

Го чувме извештајот на Работната група за подготовка на предлог законите за државните симболи, меѓутоа, конкретно на оној дел кај грбот, законот за грбот ме интересира да чујам од претседателот на таа работна група.

СТОЈАН АНДОВ:

После, расправата ќе биде одвоена.

МИТКО АНАСТАСОВСКИ:

Им се заблагодарувам на луѓето кои работеле за химната и за грбот. Ми се чини дека едноставно ние и со раксплес-кање да го прифатиме Предлогот за химната и за знамето. Од денес влегуваме во еден друг период, во еден друг живот и со тоа ќе ја исполниме најголемата задача за која сме тука дојдени.

СТОЈАН АНДОВ:

Дали некој друг бара збор? (Никој)

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам општиот претрес.

Отворам претрес по текстот на Предлогот на закон.

Пратеникот Ратка Димитрова поднесе амандман на член 2 и истиот го повлече.

Група пратеници: Тодор Петров, Ефтим Манев, Михаил Пановски, Благоја Чкатровски, Бранко Арсовски, Благој Тошев, Гулистана Јумеровска, Јаким Ивановски, Вецко Личоски, Гоце Темелковски, Коле Луловски, Ташко Киров и Зоран Китев, поднесоа амандман на член 2 со кои се согласи предлагачот и тој е составен дел на текстот на Предлогот на законот.

Пратеникот Фаик Абди и група пратнеици на Пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ Александар Флоровски, Драги Арсов, Доста Димовска, Трајан Мицевски, Богдан Неделковски и Горѓи Котевски поднесоа амандмани на членот 2.

II/2

Комисијата за уставни прашања не ги поддржа поднесените амандмани.

Отворам претрес по амандманот на член 2 поднесен од пратеникот Фаик Абди.

ФАИК АБДИ:

Го повлекувам амандманот.

СТОЈАН АНДОВ:

Отворам претрес по амандманот на член 2 поднесен од група пратеници на Пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ.

Дали го повлекувате амандманот?

ТОМИСЛАВ СТЕФКОВСКИ:

Амандманот го повлекуваме.

СТОЈАН АНДОВ:

Продолжуваме со претрес по текстот на Предлогот на законот.

Молам, кој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор го заклучувам претресот по текстот. Согласно член 5 од Уставот на Република Македонија и законите за грбот, знамето и химната на Република Македонија се донесуваат со двотретинско мнозинство на гласови од вкупниот број на пратеници.

Предлогот на закон го ставам на гласање.

Кој е за, молам да крене рака? (88 пратеници)

Констатирам дека Собранието го донесе Законот за знамето на Република Македонија. (Аплауз)

II/3

Дами и господа пратеници, ние денес го донесовме Законот за знамето на Република Македонија. Ние имавме вложено многу големи напори да биде нашата сала овде полна и во донесувањето на овој закон да учествуваат сите пратеници, сите пратенички групи, но еве се случи покрај сите напори пратениците од Пратеничката група на ПДП-НДП од албанска националност да не присуствуваат овде. Сакам да ја изразам мојата надеж дека причините за нивното неприсуство се од дневно- политички карактер, а дека тие исто како нас ќе сакаат ова знаме на Република Македонија гордо да се вее секаде каде што ќе биде претставувано. Затоа го честитам овој чин и мислам дека со ова го удрихме вистинскиот камен кој досега ни недостасуваше за државноста на Македонија. (Аплауз)

Минуваме на точката 3.

Предлог за донесување на закон за грбот на Република Македонија со Предлог на закон.

Дали има друг предлог за редослед?

ДИМИТАР ТРПЕНОВСКИ:

Почитувани пратеници, ве замолувам да го прифатите мојот предлог, на дневен ред како точка 2 да биде донесувањето на Законот за химната на Република Македонија.

СТОЈАН АНДОВ:

Дали се прифаќа предлогот на господинот Трпеновски?

Кој е за да крене рака? (Мнозинството од пратениците креваат рака)

Констатирам дека ние го изменихме редоследот и сега ќе расправаме по петтата точка од дневниот ред.

Минуваме на точката 5.

Предлог за донесуваше на закон за химната на Република Македонија со Предлог на закон.

Предлогот за донесување на законот со Предлогот на законот и извештаите на Комисијата за уставни прашања, Комисијата за општествено-политички систем и Законодавно-правната комисија ви се поделени.

Отворам претрес по предлогот за донесување на закон. Молам, кој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот и на Собранието му предлагам да го усвои следниот заклучок:

Собранието го усвојува Предлогот за донесување на закон за химната на Република Македонија.

Кој е за, молам да крене рака? (Мнозинството од пратениците креваат рака)

Дали е некој против? (Никој)

Дали некој се воздржува од гласање? (Никој)
Констатирам дека заклучокот е усвоен.

Дали Собранието го усвојува предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на законот.

Кој е за, молам да крене рака? (Мнозинството од пратениците креваат рака)

Дали е некој против? (Никој)

Дали некој се воздржува од гласање? (Никој)

Констатирам дека е усвоен предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на закон.

Отворам општ претрес по Предлогот на закон.

Молам, кој бара збор? (Никој).

II/5

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам општиот претрес.

Отворам претрес по текстот на Предлогот на закон.

Пратеникот Кирил Ковачевски, поднесе амандман на член 2.

Комисијата за уставни прашања не го поддржа поднесениот амандман.

Отворам претрес по амандманот на член 2 поднесен до пратеникот Кирил Ковачевски.

Му давам збор на предлагачот.

КИРИЛ КОВАЧЕВСКИ:

Почитувани пратеници, прелистувајќи ја библиотеката на мојот покоен татко ја најдов оваа песна која се пееше после војната "Денес над Македонија" оригинален дел на неа, а тоа е печатено во 1945 година. (Текстот му го предава на претседателот). Пишува "наши песни". Во неа третата строфа, ќе ви ја прочитам, само третата строфа: "Одново сега знамето се вее над Крушевската република, на Гоце Делчев, Питу Гули, Карев, Влахов, Сандански". Што значи во тоа време се споменуваше Карев. После тоа со резолуцијата на Инфорбирото околу 1948 и 1950 година Карев и Влахов се исфрлија, дојде Даме Груев, се измени со Даме Груев, а интегралниот дел беше Карев, Влахов. Но, како што Влахов не учествувал во Илинденското востание името на Груев би требало да остане. Па затоа мојот предлог беше, а без да се измени ниту музички, се земаат два слога, се додаваат два слога и испаѓа "Гоце Делчев, Питу Гули, Карев, Груев, Сандански". Значи музички потполно одговара и таа неправда на овој начин ќе ја исправиме и првиот претседател на Крушевската република ќе се споменува вечно во оваа химна.

СТОЈАН АНДОВ:

-

Дами и господа пратеници, во Уставната комисија расправаме за овој амандман и од причини познати за вас се заведе овој став да не се поддржи амандманот, од причини што песната која се пее е авторско дело чиј последен текст е угодан и прифатен од сите во време на живеење, кога беше во живот авторот. Ние ако сакаме да го менуваме текстот на химната треба да отвориме постапка за менување. Тоа беа причините зошто Комисијата не го прифати амандманот.

Дали некој друг бара збор? (Никој)

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот по амандманот.

Амандманот го ставам ш гласање.

Кој е за, молам да крене рака? (33)

Констатирам дека Собранието не го усвои амандманот. на член 2 поднесен од Кирил Ковачевски.

Продолжуваме со претрес по текстот на Предлогот на закон.

Молам, кој бара збор? (Никој)

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот по текстот.

Согласно член 5 од Уставот на Република Македонија законите за грбот, знамето и химната на Република Македонија се донесуваат со двотретинско мнозинство на гласови од вкупниот број на пратеници.

Предлогот на законот го ставам на гласање.

Кој е за, молам да крене рака? (88 пратеници)

Констатирам дека Собранието го донесе законот за химната на Република Македонија. (Аплауз)

Минуваме на точката 3.

Предлог за донесување на закон за грбот на Република Македонија со Предлог на закон.

Предлогот за донесуваше на законот со предлогот на законот и извештаите на Комисијата за уставни прашања, ЗПК и Комисијата за општествено-политички систем Ви се поделени.

Отворам претрес по Предлогот за донесуваше на закон.

Молам, кој бара збор? (Никој)

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот и на Собранието му предлагам да го усвои следниот заклучок.

Собранието го усвојува Предлогот за донесување на закон за грбот на Република Македонија.

Кој е за молам да крене рака? (Мнозинството од пратениците креваат рака)

Констатирам дека заклучокот е усвоен.

Дали Собранието го усвојува предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на закон.

Кој е за, молам да крене рака? (Мнозинството од пратениците креваат рака).

Констатирам дека е усвоен предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на закон.

Отворам општ претрес по предлогот на законот.

Молам, кој бара збор?

ЉУБОМИР ЈАКИМОВСКИ:

Јас би се задржал на она што пред малку ја напуштив говорницата. Станува збор за извештајот кој во име на Работната група за подготовка на државните симболи, односно на законите за државните симболи го поднесе потпретседателот на Собранието Тито Петковски. Мислам дека во областа на законот за донесување

на грбот на Република Македонија тука се направени најголеми пропусти од страна на Работната група најевидентни пропусти и моето прашаше се однесуваше на тоа дека член на таа подгрупа за изработка на предлогот за грб на Република Македонија беше сега веќе покојниот академик д-р Александар Матковски. Тој е најкомпетентниот и најстручниот човек за хералдика во нашава Република, човек кој што има објавено дури и еден труд со наслов "грбовите на Република Македонија" и во моментот кога тој беше член или можеби што и било нормално ја раководеше оваа подгрупа за изработка на државниот грб, почина. Имам информација дека во тие предсмртни часови во неговиот дом бил посетен од Комисија од Собранието и дека е составен записник во присуство на лекар, адвокат и слично. Сега би го замолил господинот Тито Петковски да ги објасни деталите околу овој дел, околу ставот на д-р Александар Матковски, како член на подгрупата за изработка на грбот и каков беше всушност неговиот став?

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Почитувани пратеници, мене ми е навистина жал што разговараме за таа тема во отсуство на најкомпетентната личност во Македонија за хералдиката во тој период. Само да ве потсетам, во моментот кога го предложивме за член на жири комисијата, јас обавив телефонски разговор со господинот Матковски во кој тој ми предочи дека му е сериозно нарушена здравствената состојба. Тоа нешто го разговарав и со дел од пратениците овде кои беа присутни по разговорот со покојниот Матковски и се договоривме една група, двајца или тројца Пандевски сам се понуди и уште еден, двајца да појдат кај него бидејќи не е во состојба да дојде

во Собранието да го обават тој разговор со господинот Мануел Пандевски се и доста блиски соработници и пријатели и тоа беше и предлогот на покојниот Матковски. Кога се договаравме за после два-три дена да појде да се снимиме на касетофон неговото искажување во врска со неговото мислење за грбот, знамето на Република Македонија здравствената состојба му беше уште посериозно влошена и на телефон кога разговарав едноставно не можеше да ми одговори кога, како можат луѓето да дојдат. Но, само ми рече отворено "дека она што имам да го кажам за грбот и знамето, јас го напишав во мојата книга. И молам да се повикате на мојата книга. Тоа е моето мислење. Јас додатно мислење немам". Ако ми верувате тоа се последните зборови што ги кажа господинот Матковски.

СТОЈАН АНДОВ:

Дали некој бара збор?

ЉУБОМИР ЈАЌИМОВСКИ:

Мислам можеби прашањево ќе изгледа малициозно, меѓутоа многу е сериозно. Ме интересира дали господинот Тито Петковски и членовите на таа работна група за подготовка на државните симболи, конкретно подгрупата за грбот ја прочитаа и ја консултираа таа книга?

ТОМИСЛАВ СТЕВКОВСКИ:

Бидејќи беше поставено прашање до раководителот на Работната група, па пошто јас бев член во таа работна група и така без овластување одговарам дека беше консултирана, книгата на г-дионот Матковски. Излегов за следното, ние имаме точка на дневен ред Закон за Грбот на Република Македонија. Мислам дека треба да се придржуваме кон истата, а тоа значи дека во расправата треба да бидат рамноправни сите предлози на закони кои се однесуваат на грбот на Република Македонија. Оттука, сметам дека и Предлогот за законот што е даден од г-динот Драги Арсов треба да биде едновремено предмет на распоравата на денешната седница, зашто она решение што се нуди во Законот како грб на Република Македонија најде поткрепа во мислењето на Владата на Република Македонија и со тоа Предлогот го чини поквалитетен по однос на она што е предложено од група пратеници.

СТОЈАН АНДОВ:

Да се разјасниме, изгубивме доста време овде во утврдување на дневниот ред, го утврдивме и утврдивме точно кои текст на Законот е на дневен ред. Сега повторно не можеме да го отвораме прашањето на утврдување на дневен ред. Тоа што е на дневен ред ние во Собранието со мнозинство гласови го усвоивме.

Дали уште некој бара збор по општиот претрес?

МИТКО АНАСТАСОВСКИ:

Јас забележав некои работи вака површно, но со длабоки корени.

III/2.

Што се однесува за грбот на Македонија, тоа не е само за еден период кој ќе трае 5 дена и ќе го вратиме назад. Грбот на една држава е од подолг период кој треба да трае, можеби и вечит ако го најдеме и го погодиме времето кога го донесовме. Најпогодено време е сега, затоа што ми се чини почна да цвета државата. За да се ослободиме од ксемофобијата ние ќе мора да доенсеме грб како што одговара на времињата кои сега поминаа и кои идат пред нас.

Јас не знам, од каде тргна Комисијата, г-дине Фрчковски внимавајте, јас не се плашам од никого и тоа ќе ти го кажам, јас сум слободен и куршумот да ми го тргнеш, ама нема да го направи затоа што веруван дека нема да го направи. Затоа, за да се ослободиме од едно лудило кое не фаќа, ние ќе треба да донесеме грб како што ни одговара нас. Сега, од каде тргна Комисијата и до каде стигна до таа тепција, јас не знам. Да не се плашите јас сум с%в-^ за предлогот кој го предлага Владата, иако малку доцна Владата убаво настапи и даде убав предлог. Не се плашете од тоа што лавот нема да биде жив тука внатре. Лавот ќе биде како што го предложи Владата како што го сака нашиот народ во платно изразена волјата низ историјата на овој народ. Ако тоа не го прифатиме ние згазивме врз коските и врз очите на Беласица, згазивме врз коските на Илинден, згазивме врз коските на НОБ, згазивме врз коските на оние кои умираа по затворите. Тоа ќе биде најголема грешка. Верувам дека предлогот кој го дадоа на тепцијата тука ќе биде преправен и едногласно ќе го прифатиме симболот на Македонија кој датира некаде таму од Средниот век и уште порано, од Артичките македонци.

III/3.-

СТОЈАН АНДОВ:

Дали некој друг бара збор?

За збор се јави г-динот Кирил Ковачевски

КИРИЛ КОВАЧЕВСКИ:

Почитувани пратеници, во врска со предлогот на Законот за грбот на Република Македонија, ги имам следниве забелешки. Грб знаме и химна на една држава се доказ за коренот, генезата и идентитетот, како и традицијата и историскиот континуитет на дотичната нација, поради што сите новонастанати држави на територијата на Бивша Југославија ги прифатија и ги истакнаа своите национални симболи како државни. На пример Словенија, Хрватска, Србија, Босна и Херцеговина, знаеме со повлекувањето на ЈУ Армијата тие веднаш си ги истакнуваа своите симболи и не сакаа конкурси да распишат. За жал, тоа не е случај со нас. И покрај тоа што Македонскиот народ има свој посебен идентитет и национални белези, народ кој во вековното свое постоење се судира со низа несреќи и тешкотии, а сепак останал не го користиме, а можеби и никогаш непоправлив момент сами да градиме своја држава, туку ги задржуваме континуитетот на болшевиизмот и дозволуваме веќе скоро една година од донесувањето на Уставот да се преставува Република Македонија со старите комунистички симболи, звезда на знаме и грб, како што го нарекуваа моите деца "село весло". Навистина на овој грб што го имаме уште планина, рекичка, афион, тутун, жито, килимчиња и моите деца кога си играа и кучичка нацртаа со оцак и - село весело. Уште до ден денес го имаме. Тој е направен по углед на бившите советски републики, тоа од страна на уметникот во Белград ни го испратија и после војната го примивме оберачки

III/4.-

во 1946 година. А потоа распишуваме јавен конкурс за химна, знаме и грб, со што му докажуваме на светот дека сме вештачка, комин-терноска и Титова творба, безлична маса која нема свои белези, што е голем срам за една нација и што дозволува да паднеме лесен плен за сите кои имаат какви претензии кон нашата држава.

Македонија и Македонците од секогаш се гордееле со своето потекло и своите симболи, кои опстанале со векови, а кои се нерскиливо поврзани со името Македонија, со името на Александар Македонски кој ја изградил најголемата македонска држава. Таа македонска држава има 1000 годишно постоење, тоа е таканаречено Александрово сонце и Македонскиот лав истовремено и биле заштитен знак на штитовите на македонските паланги и ги среќаваме и на постарите македонски цртежи и гробници.

Континуитетот на македонскиот лав продолжува и во Самоиловото царство, кога ја добива за тоа време, бидејќи е цар Самоил пратена е круната од страна на папата и после тоа лавот добива и круна. Така, македонскиот лав со круна станува симбол на една од двете најголеми држави во тошна Европа напоредо со државата на Карло Велики, а се простирала на Исток од Црно Море запад до Задар, Далмација, север до Банат, а југ до Лариса, Средна Грција. Се одржува дури и во периодот на владеењето на цар Душан. Ако се види хелардиката српска грбовникот српски ке се види двоглавиот орел на Душановиот грб, а околу се сите грбови од покорените земји. Меѓу нив е и грбот на Македонија. Тогаш македонскиот лав останува на Душановиот грб, заедно со Бугарскиот кој е без круна за разлика. Видни македонци го задржуваат како грб повеќе од 400 години по европските земји за да повторно го сретнеме како симбол во вековните борби на македонскиот народ против турското

III/5.-

ропство во Разловечкото востание, Илинденското востание, еве оригинал од Илинденското востание (го покажува знамето од Илинденското востание). Ова е од 1903 година (апалуз). Ова знаме се веело во Беломорскиот дел на Македонија од страна на тогашните свостаници. Потомците на тој знаменосец кој загинал во таа борба, а неговата драга му извезла свадбен дар со монистра. (го покажува знамето и му го предава на г-динот Блаже Ристовски). Преку Галичката свадба јас како дете сум имал прилика со мојот покоен татко да присуствувам пред војната на Галичката свадба, исто така, таму се вееше лавот, на Петровден. 12 јули секоја година се вееше лавот. Но, не знам зошто после војната почна да се вее, тој лав го снима и почна да се вее југословенско знаме. Сите постари галичани ако се прашаат ке ви го потврдат истото, а јас лично сум го видел.

Понатаму, Фојница се спомна.

(г-динот Александар Лепавцев го покажува знамето на пратениците)

СТОЈАН АНДОВ:

г-дине Лепавцов, седнете, ова не е претстава, ова е седница на Собрание, Ве молам седнете или напуштете ја салата. Вие г-дине Лепавцов ја ометате седницата.

КИРИЛ КОВАЧЕВСКИ:

Јас сум имал прилика после Матковски да одам во Фојница и го најдов оригиналот на тој грб, беше пресликан и еве имате прилика да го видите. Еве што пишува на разгледници: "Грб средње вековне Македоније из 1955 године".

III/6.-

Меѓутоа во 1944 година со АСНОМ и после него во 1946 година нарочно или од незнаење направена е голема неправда кон Македонската држава и прифатени се сосема нови симболи кои се одраз на комунистичкиот дух на републиките во рамките на СФРЈ. И денес кога треба да ја исправиме направената грешка и неправда и лавот да го ставиме како симбол на грбот што го изразуваме односот кон историската традиција на Македонија никој не смее и не може да го доведе во врска со Бугарскиот лав кој е без круна ниту пак со 20-тина други лавови како што никој не го доведува во прашање националниот симбол на Србите и другите орли што се среќаваат кај Австријците, Албанците и други народи. Знаеме дека Србите со Австријците биле во војна, но истовремено имале двоглав орел. Србија била под окупација на Австрија, но никако не се откажала од својот симбол. Исто така, Албанците имаат двоглав орел, па не им е на крај памет да се откажат, затоа што Србите имаат двоглав орел. На некои луѓе сеуште во Македонија нашиот лав им асоцира на источниот сосед и затоа тежњата е да се откажеме од тој наш лав. Но, јас да ги запрашам тие луѓе што ги асоцира на источниот сосед дали можеме ние да се откажеме од својата рожба. Јас како лекар сум имал прилика мајки со ретардирани деца да дојдат за рехабилитација кај мене. Детето е толку и психички и физички ретадирано, но тоа е своја рожба како ќе се откаже од своја рожба таа мајка. Го донела во чисти пелени и се мачи да гледа да стори може да не го биде, но се бори да биде. А ние се откажуваме, затоа то не асоцира на некој источен сосед. Тоа е голем срам за нас. Доведени сме во состојба да се манипулира со нашето име, со нашата историја, а сега и со кнашиот итендитет и симболи, на не е ни чудо што Европа не признава, а соседите не признаваат само делумно.

III/7.-

Бугарија признава држава, а не нација. Србија признава нација, а не држава, а Грција ниту едното, ниту другото. Затоа, да им ставиме крај на сите конкурси, да се вратиме кон нашите исконски белези и да му покажеме на целиот свет дека сме нација која се гордее со своето потекло и идентитет.

Би завршил со следното. Како што се гордеат другите народи, нации со своите симболи, треба да се гордееме и ние. Албанците се гордеат со својот орел, па велат ние сме чеда, деца на синови на орлите, а ние се гордееме со нашиот лав, ние сме лавовско племе. Едно од бројните лавовски племиња. Ние знаеме дека лавот е храбар, но е мирен, дури знае и да проштева. Но, ако се предизвика и се разјари, секогo ќе раскине.

ВЛАДИМИР ГОЛУБОВСКИ:

Сите земји кои го променија политичкиот систем, со распаѓањето на источниот блок, потоа конкретно со распаѓањето на Југославија, СССР ги воспоставија своите историски, национални симболи на државноста. Би било без преседан Република Македонија да ја напуштиме таа логика заради тоа што тоа пред се тоа би фрлило сомнение дека изборниот резултат на првите слободни избори односно односот на политичките сили во Парламентот ќе диктира практично одново партиски симболи за Република Македонија. Ве молам да земете предвид дека земскиот грб е постар од било која партија во РМ, додека сегашните симболи се продукт на партијата-држава, а постои основно сомнение дека повторно политичките сили во повлекување заради својата надмоќ во надгласувањето би добиле шанса да ни предложат партиски, идеолошки симболи што за мене како пратеник во ова Собрание не е прифатливо. Со тоа би направиле историска грешка пред овој народ.

Затоа предлагам земскиот грб од 1595 односно 1620 година нешто стилизиран да ја претрпи нужната естетска стилизација и да го усвоиме како грб на Република Македонија.

ЈОВАН МАНЧЕВСКИ:

Јавувајќи се за збор сакам да ги потсетам оние што знаат а оние што немале можност да се запознаат да ги наведем на размислување. Скоро сите се повикаат на трудот, на сега веќе починатиот Алекса Матковски, па и јас не сум исклучок од нив. Од него јасно се гледа дека првиот македонски земски грб се појавил 1595 година по порачка на Петар Охмучевиќ како би ги задоволил своите амбиции, добивањето со благородничка титула. Тоа е тој толку познат грб

жолт исправен и разјарен лав на црвен штит односно црвено поле со круна. Адмиралот се здобил со благородничка титула независно од тоа што аргументите му биле претежно фалсификат. Тоа не е важно. На крај краишта и другите грбови на балканските народи биле слично изработени. Дури тие претрпеле многу поголеми промени. Македонскиот грб останал во форма скоро непроменет со исклучок на некои мали детали. Така е се до 1696 година кога на Павле Притер-Витезовиќ му се поткраднала грешка, а истата грешка во 1701 година е печатена со истата грешка стематографија од истиот автор. Грешката се состои во тоа што Витезовиќ ги режел грбовите од некој стари грбови, посебно ги режел написите па така ги заменил, од македонскиот грб го поместил написот Бугарија а под бугарскиот Македонија.

Подоцна, истата грешка ја повторил и дојранчанецот Жафаровиќ во својата стематографија. И двајцата биле занесени од панславизмот и не проверувале многу, што е грешка а што не, што затоа во подоцнешните грбовници имаме честа замена на македонското и бугарското односно македонскиот и бугарскиот лав. Еднаш се појавува бугарскиот црвен лав без круна на жолто поле а другиот пат обратно. Знаејќи го значењето на бојата во хиералдиката тоа не е ниту безначајна ниту наивна грешка што може да биде користена од некои други. Кога таквата грешка би била направена со некој друг грб а не со бугарскиот, би можела да се спомне како куриозитет без некој посебни импликации. Знаејќи го односот на бугарската официјална политика спрема македонската нација употребата на таквиот грб може да не вовлече во непотребни полемики што би и штетеле на севкупните односи понатаму.

РАТКА ДИМИТРОВА:

Почитувани пратеници. Има една работа околу бесконечниот маратон со државните белези што праткитчно многу ме охрабри. Тоа е што поединечно во разговорите со пратениците од албанските партии разбрав дека тие всушност немаат претензии околу симболите и ќе го прифатат тоа за што ние ќе се договориме, што го сметам во ред од нивна страна и заради што јас ќе ги почитувам нивните национални симболи на кои што и тие имаат право да бидат горди, а тоа е нивниот орел. Жалам што тие денеска не се присутни.

Се плашам дека мачната ситуација во која не доведе Уставната комисија со своите непростливо организирани лошо состаноци не само нас туку и целиот народ кој ја следеше работата, не доведе во положба нека се донесат, па какви сакат нека бидат белезите.

Така, ние почнавме да гледаме на симболите како на технички проблем.

Да не заборавиме дека државните белези се тие кои покажуваат кои сме. Тоа е грбот и второ што не води. Тоа е знамето. Која, каква идеологија не води тоа е знамето. Тоа е најкусата порака ходот кој што го ние го соопштуваме ние за другите. За нас македонците тоа е особено важно бидејќи сме оспоруван народ од своите најблиски соседи, најголема грешка што може да ни се случи е да го изгубиме континуитетот и историската верификација.

Првото би значело дека ние сами си ја отфрламе својата суштина и ја потврдуваме тезата на нашите соседи дека македонскиот народ не постои, а Македонија е новоформирана држава со народ во фаза на формирање. Или како што би рекол Мицотакис - Титова комин-терновска творба со збирштина со народи кој се нашле на ова географска подрачје. Токму тоа може да ни се случи ако го прифатиме

законот за грбот така како што е предложен. Второто отсуство на историска верификација, а тоа е дека тој белег во народната меморија живеел и е пренес до денешните поколенија како нешто автентично, наше. Тоа на жалост не е случај со овој симбол, сонцето. Јас гледам неколку причини заради кои овој симбол не е прифатлив. Прво, континуитетот и историската верификација. Постои вакум од 2300 години во кои што народната меморија, ниту историја го нема забележано така што нашата интуитивна врска со него е посредна, а не непосредна. Второ, ќе покаже дека сме скороевички народ на кој што атрактивноста му е на право место. Секој сака татко му да е владика. Сонцето како универзален симбол за слава, идеолошки симбол, може да биде прифатлив но не како симбол за нашиот грб.

Од друга страна се палашам дека со него на цел свет ќе се покаже на некој начин дека она што права Грција, дека има некоја вистина во тоа дека сме мал народ но тврдокорен националистички и ќе им дадеме адут да дигнат голем прав и може би да го задоцнат нашето признавање уште за година-две. Уште, сонцето не е симбол на државност, лавот кој што стои на парите со ликот на Александар Македонски е знакот на државноста на царството. Првото и најголемото во Европа. Во Средниот век на грбовниците на Жефаровиќ и на неколку други манастирски грбовници токму лавот ги обединува историските настани на борбата на македонскиот народ за национална и политичка независност од Кресненското востание преку Илинден до првите партизански одреди. По тој типичен, само за Македонија лав, златен на црвено поле со специфични хиералдички

IV/5

карактеристики не признава светот. Руската федерација не призна зошто ја знае нашата историја и не признава како рамноправен народ во семејството на словенските народи, не заради прокламираната граѓанска безличност. А другите држави ќе не признаат ако видат дека имаме сопствена волја и способност не само да живееме и да преживееме туку и да придонесеме кон културното и духовното богатство на светот. Не со копирање на туѓото, туку со развивање на своето.

Изгласувањето на лавот, вековниот белег на нашите дедовци, прадедовци ќе значи чекор напред токму по тој пат. Сме тоа што сме и можеби таткото не ни е владика, ама нема да дозволиме никому да не држи во џеб. Ќе се бориме жилаво за нашето дрво, за добро на нашите деца и на децата на сите оние што живеат со нас.

Ќе завршам со познатата синтагма. Сега малку барирана. Македонија може сама. Барам Собранието да се изјасни, за да не се случи при гласањето нешто што после не ќе може да се поправи, Собранието да се изјасни околу ова, да се соберат координаторите на пратеничките групи пред да се гласа за било кој амандман за да уште еднаш ги верифицираат и усогласат своите ставови пред последното гласање.

СТОЈАН АНДОВ:

Вие предлагате пауза?

РАТКА ДИМИТРОВА:

Не, не. Пред практичното гласање координаторите да се соберат и да ги усогласат своите ставови.

МИХАИЛ ПАНОВСКИ:

Сакам една мала реплика, мало појаснување да дадам. Госпоѓата Димитрова рече "ќе ги почитува нивните симболи, национални", мислеше на Албанците, како што тие ќе ги почитуваат нашите национални симболи.

Сакам да кажам дека денеска гласаме државни симболи и дека лавот е земски симбол на оваа територија. Симбол на сите што живееле за оваа територија и тој наш грб ќе биде до колку се изгласа, на сите што живеат овде во Македонија, Албанци, Турци, Власи, Роми, Македонци, сите. Да не доаѓа ве молам до неразбирање. Инаку лично предлагам бидејќи има четири амандами слични од кои што мислам дека амандманот на Владоја Тошев дава најдобар опис да се гласа само еднаш и тоа по неговиот. Лично го поддржувам амандманот на Балоја Тошев.

СТОЈАН АНДОВ:

Ве молам, ние имаме само општ претрес, не по амандманите. Како ќе гласаме тоа е после работа.

БЛАГОЈ ТОШЕВ:

Почитувано претседателство, почитувани пратеници, јас во целост го прифаќам мислењето на Владата за грб на Република Македонија да биде земскиот грб на Македонија што на овие простори е присутен од Средниот век, а тоа е жолто златен лав на црвено поле со круна на главата. Зошто тој како хиералдички симбол на грбот на Македонија е присутен од неколку минати векови наваму до денес. Но, на Македонија како земја што ја разликувал од другите земји со свои грбови Жефаровиќ го прикажал македонскиот грб во

своја хиералдика а научно потврди горното со своите истражувања во многу архиви и библиотеки академикот д-р Александар Матковски. Многу илинденски борци носеа лавче на дома изработени селски капи, а истовремено илинденските востаници, револуционери и борци за слободна Македонија го сметале за свој грб лав, а воедно и за свој грб. Истовремено сакам да напоменам дека уште еден занимлив податок пред II светска војна низ Југославија се продаваше уметничко прикажаниот портрет на Цар Душан околу кого беа наредени како рамка грбовите на оние земји на Балканот на кои владеел. Меѓу нив беше и лавот со натпис Македонија. Такви портрети беа продавани и во Битола. Старите битолчани многу убаво тоа го знаат, во книжевницата на Димитар Пандаров. Истовремено сакам да нагласам дека за свои национални грбови, освен ние што го имавме лавот, истовремено имаат и Република Гандија, Велика Британија, Република Келија, Кралството Свазија, Република Тунис, Канада, Белгија, Холандија, Шведска и уште неколку суверени држави.

Предлагам да го прифатиме лавот, достоинствениот цар на животните, за симбол на нашиот грб за што не верувам дека некој во оваа сала би сакал таков симбол, да го избереме пајакот или комарецот. Истовремено ве молам мојот амандман да биде разгледан со свој став со што членот 2 да се мени и да гласи:

"Грбот на Република Македонија претставува четириаголен штит со црвено поле опточен со златно-жолт раб. Во средината на штитот се наоѓа златно-жолто обоен лав, исправен на двете задни нозе и свртен кон десно со мала трокрака круна на главата и со двокрака опашка свртена нагоре. Лавот е готов за панад со испуштен јазик и покажани заби..."

IV/8

СТОЈАН АНДОВ:

Општ претрес е сега. Не е за амандманот.

РИСТО СТАМЕНОВ:

Јас имам предлог и молба ако може до овде по оваа точка да се престане со работа, да поминеме на точките 6, 7 и 8 да ги усвоиме, пауза да се даде да може да се усогласат и да не дојдеме пак до недоразбирање во гласањето. Молам ако може ова да се прифати.

СТОЈАН АНДОВ:

Молам дали уште некој бара збор во општиот претрес.

АЦО СПИРОВСКИ:

Почитувани пратеници, можеби ќе изнесам своја дискусија која ќе предизвика извесни коментари и чудење за македонската јавност меѓутоа јас така гледам на работите и дозволете ми со малку стрпливост да ме сослушате и да оцените дали ова што јас го изнесувам одговара објективно на реалните состојби или пак оди кон укажување на некои други состојби зашто може во секое време да ми се даде и реплика.

Денес овој Парламент треба да одлучи за обележјата на Република Македонија дали ќе се определи за носење на одлука со која ќе го потврди својот вековен идентитет, самобитност, свое вековно постоење на овие простори изразено низ бројните записи и своето духовно, културно, историско, традиционално, обичајно наследство или ќе се одлучи за сосема ново модифицирано обележје

наметнато од страна на поединци распоредени на раководни места во највисокиот државен врв кои користејќи се со својата позиција и добро разработениот инструментариум заради "очувување на мирот на овие простори" непредизвикување на национални, расни, верски судири заради заедничко живеење на сите измисија конкурс за идејно решение на националните обележја при што по претходен договор составија листи на членови на Комисијата која што требаше да даде предлог-решение до објективната и непристрасна Уставна комисија, за која однапред беа решени и утврдени државни симболи истото од причина што и во оваа Комисија коалицијата, особено добро ја врши својата работа неприфаќајќи никакви научни, стручни и останати укажувања особено од претставниците на ВМРО-ДПМНЕ. Сега останува тежината на овој Парламент да донесе одлука со која ќе се утврди овој симбол. Жалосно ќе биде констатацијата да за ваква особено важна одлука, со која конечно се потврдува и дефинира македонската држава кој се едни од чинителите за докажувањето на македонската државност, да не се донесе едногласна одлука.

Дозволете да изнесам свои согледувања, а секако и предлози кон предлозите за кои решеваме без при тоа да имам намера некоја личност, народ или националност да навредам.

Сметам дека искажувањата кој ќе следат се одраз на историските факти и реалните состојби кои секојдневно не опкружуваат внатре во Републиката, на просторите на Бивша Југославија и соседните земји.

V/1.- jc/cj

АЦО СПИРОВСКИ: (Продолжение)

Она што сеуште недостасува е тоа да мора да признаеме, заради тоа што тоа е објективност, и факт што сеуште кај народот постои заблуда во однос на значењето на овие суштински знаци низ кои тој се пропознава во својата историја, својата сегашност и низ кои ќе ја гради својата иднина.

Македонската свест вековно била потиснувана. Тоа не е случај само во почетоците на овој век туку многу векови наназад константно од империите се вршат притисок на тоа да го збрише идентитетот на народот кој живеел на овие простори етикетајќи го со имиња неприродни за него низ што се вршел особен притисок во неговата култура и вера со единствена цел кога веќе неможел физички да го уништи тогаш да му го промени името и да ја присвои територијата. Но, тој народ покажал и докажал низ својата вековна борба дека може да опстојува и жилаво да се брани и ослободува и кога му било најтешко. Но историјата покажала дека на овие простори живееле и живеат поданици кои ревносно за свои цели и интереси им служеле на империите. Јас сосема добро знам дека 99,9% од Македонците ја сакаат Македонија и веднаш би ги прифатиле своите матични обележја. Но, разјарената психа го чини своето. Обележјата стојат лево над нас а нашата глава е свртена десно. Оттука прашањето треба да се анализира од социолошко-аналитичка гледна точка. Не може да се каже дека современиот третман на ова прашање влече корени уште од НОБ до денеска. Оттука и недефинираниот став на државното раководство пред европската и светска јавност во поглед на јасно изграден и дефиниран став, барем така беше на почетокот за барање на признавање на самостојна, суверена македонска држава. Продукт на тоа беше изградената платформа Глигоров-Изетбегович која се залагаше за некаков сојуз на суверени држави. Време е оваа платформа

V/2.-

да ја закопаеме барем 40 метри длабоко. Продукт на оваа платформа е крвавата војна во БиХ која скриена зад исламскиот џихад реално ги отсликува состојбите кои денес се случуваат на теренот на БиХ. За нас тука од оваа платформа, остана подаништвото и целата заложба на раководството да се инсистира по било која цена на сојузи. Така се случи да надворешната политика ја водат личности кои под закрилата на македонската сувереност за цело време инсистираат на сојузи исклучиво северно ориентирани.

На внатрешен план состојбите најдоа свој одраз во свесно рушење на економската програма на господинот Кљусев со единствена цел предизвикување економски хаос, а за политичката јасно е како стојат работите. Но, да се вратиме на обележјето – лавот. Секако не треба да дозволиме да со ова обележје на некој начин да се девалвираат чувствата на националностите, пред се, мислам на албанската националност. Факт е дека националностите не гледаат баш сосема наклонето на ова обележје. Исто така факт е дека во секоја држава народот е тој кои ќе одлучува за свои матични обележја, тоа право е универзално и секаде во светот се почитува. Исто така факт е дека и македонскиот народ и албанската националност имале заедничка борба против надворешен непријател и тоа под ова обележје. Тоа беше за време на Илинден. Но, ако ова обележје може да создаде проблеми што може да не доведе во ситуации кои предизвикуваат конфликти предлагам да по прогласувањето на законот за грбот на Република Македонија со посебен закон се утврди во кои институции истото ова обележје ќе се истакнува. Тука пред се мислам дали ова обележје ќе се истакнува на оние кои ја манифестираат македонската државна власт или пак тоа обележје ќе се истакнува на точно определени места кои ќе ја претставуваат македонската држава. Сметам дека на вака поставен начин може да се најде излез од оваа ситуација со

V/3.-

тоа што сугерирам кај пратениците да направиме една пауза и координаторите на групи да подискутираат малку по оваа тема.

АЛЕКСАНДАР ФЛОРОВСКИ:

Во врска со Законот за грбот на Република Македонија би сакал да презентирам едно мое видување, а во функција на историскиот континуитет на стариот македонски земски грб исправениот двопашест жолт лав на црвено поле. Појавата на овој прв македонски грб датира од периодот 1584 - 1594 година печатен во грбовникот на Петар Отмучевиќ составен најверојатно од Дубровник. Не би се задржувал туку би сакал да се докаже оправданоста за историскиот континуитет лавот да биде грб на Република Македонија. За втор пат македонскиот грб се среќава во грбовникот на Корениќ Јованиќ од 1595 година кој се чува во Загребската универзитетска библиотека. Покрај другите земски грбови се наоѓа и македонскиот на страна 6, под грбот пишува Македонија, а над грбот со лоша кирилица пишува "Цимери македонске земје", а цимер на унгарски значи грб, значи пишува грб на македонските земји. Амблемот е жолт на црвено поле. Над штитот има круна а штитот е германски. Ова е лесно проверливо и кој е скептик може да провери и да се увери самиот во оправданоста жолтиот лав на црвено поле да биде грб на Република Македонија, ако сакаме да имаме историски континуитет и за да утре не бидеме обвинувани дека сме тиква без корен. Значи историјата го докажува токму спротивното за што се залагаат нашите соседи.

4.-

Во истиот грбовник на Корениќ Јованиќ покрај земските грбови постојат и општи грбови кои се збир на повеќе земски грбови во еден општ грб. На еден таков општ грб во истата книга после грбовите на Босна, Далмација, Славонија, Хрватска и Бугарија се наоѓа и грбот на Македонија, а фигурира на првото горно десно хералдичко поле жолт лав на црвена основа за да нема сличности со бугарскиот лав а тој е црвен на жолта основа и е без круна.

На следниот грбовник каде што се појавува македонскиот историски грб е грбоникот на Палиниќ од крајот на XVI-от век и по почетокот на XVII-от век а овој грбовник македонскиот грб се појавува на страна 7 а нацртан е со црн туш, а на главата лавот има мала круна а на лентата пак под грбот пишува Македонија реџи. На штитот има голема војводска круна а штитот е германски.

Во Алтханониот грбовник од 1614 година кој се чува во Болоља македонскиот грб е даден само еднаш и тоа како посебен. Него го нема во склопот на општите грбови како што е вообичаено кај другите грбовници. Македонскиот грб во овој грбовник е жолт лав исправен на задните нозе со круна на главата и со двокрака опашка на црвено поле. На штитот се наоѓа со дијамант украсена круна, а на грбот пишува "Македонске земље цимери", а под него "инсиња реџи Македонија". Следствено македонскиот грб се наоѓа на следните грбовници: во грбовникот што се наоѓа во музејот за применета уметност во Белград од околу 1620 година, можеби еден од најубавите грбовници сигурно изработен од некој мајстор уметник со префинет вкус и осет за боја, а е работен и со големо количество најквалитетно злато. Во овој грбовник лавот се јавува на страна 6 покрај Босна, Далмација, Србија, Рашка, а бугарскиот се наоѓа на страна 12 и фигурира како посебен. Ова го потенцирам заради разликата помеѓу овие два грба. Значи тогаш се правела разлика меѓу овие две

5.-

земји и овие два народа. Македонскиот грб се наоѓа и во грбовникот на Марко Скороевиќ од 1638 година во Виена. Следниот грбовник во кој се наоѓа македонскиот историски грб е белградскиот грбовник од околу 1640 година и фојничкиот од 1675 година. Во овој грбовник македонскиот грб се сретнува двапати еднаш како посебен и еднаш во општиот грб и тоа во стандардните бои жолт лав со круна на црвено поле. И во овој грбовник бугарскиот е прикажан како посебен.

Македонскиот грб исто така се сретнува во грбовниците на Чарлс де Кан од 1680 година, боловскиот од 1689 кој се наоѓа во Болоња, потоа во Берлинскиот грбовник од крајот на XVII-от век каде што е прикажан двапати еднаш како посебен земски грб и еднаш во склоп на општите грбови. За да не ви набројувам уште на колку грбови се наоѓа македонскиот грб, а според книгата од д-р Матковски Грбовите на Македонија од досега презентираниите останаа уште 16 грбовника каде што фигурира македонскиот историски грб жолтиот лав на црвено поле.

Само би го спомнал грбовникот на Христофор Жепаровиќ од 1741 година роден во Дојран каде исто така се појавува македонскиот грб. Уште останаа да ги спомнам македонскиот грб на револуционерните знамиња на Разловечкото востание од 1876 година и востаничките знамиња од Илинденското востание каде што исто така се појавува историскиот македонски лав. Значи Македонија имала свој земски грб од 1595 година што несомнено се докажува со хералдичките извори кои се овде презентирани а се користени материјали од книгата на д-р Александар Матковски - Грбовите на Македонија. Но, очигледно во периодот по завршувањето на Втората светска војна преовлада комунистичкиот дух како и во некои други социјалистички земји изработи идеолошки грб кој е изгласан на 27 јули 1946 година. Значи тогаш

6.-

не се водело сметка или во прашање биле некои дирижирани притисоци од некој центар на што кумувале тогашните просрпско ориентирани македонски кадри и го фрлиле во заборава она што значи македонски континуитет и традиција. За да не ни се случи истото треба да се има во предвид континуитетот 400 години од појавата на првиот македонски грб на грбовникот на Петар Окмучевик, а тоа е жолтиот лав на црвено поле.

И уште нешто би сакал да кажам а се однесува на излагањето на г-динот Абдурахман Халити кој не е тука, но битно е да се спомне на 29.V.1992 година на седницата на Уставната комисија ако добро паметам рече дека лавот претставува зоологија, т.е. наука за животните. Па тогаш би го запрашал двоглавиот орел што е, грбот на Албанија кој бил историски грб на фамилијата Кастриоти нели претставува тоа наука за птиците и со кое право го оспорува овој историски грб на македонските земји, а со тоа и историскиот грб на македонскиот народ. Затоа господа пратеници од левите партии размислувајте и дајте го гласот за историскиот македонски грб жолтиот лав на црвено поле и не дозволувајте да си ја сечеме гранката на која седиме. Откажувањето од историскиот грб на Македонија е исто да се откажеме од името македонци. Во спротивност им одиме на рака на нашите "добри соседи" и нивната негација на се што е македонско. И уште нешто што сакам да кажам, имам право на тоа, за мене нема никакви комбинации кои доаѓаат во предвид освен историскиот земски грб, а се друго е невалидно и неосновано и нема да го дадам гласот "за". Следствено тие кои ја сакаат прекумерно земјата македонска не ја сакаат нејзината историја туку фалсификатот. Се прашувам како може да се објасни дека некои малцинства во македонската држава им комбинира текст содржината на Крушевскиот манифест, но не и симболите и знамињата со кои тие дејци твореле а под чии знамиња учествувале во Востанието.

7.-

Лавот од првиот грбовник на Балканот како што пишува веќе починатиот академик Матковски во своите искажувања македонски грбовник подоцна го копираат и другите балкански земји бидејќи до тогаш немало грбовници.

Господа пратеници од левиот блок дали сте размислувале дека сте личности кои треба да ја одиграте вашата животна ролја, според мене на јуди ако не гласате за историскиот земски грб. Во името на вашиот космополитизам на личен кариеризам, можеби и антимакедонство кај некои пратеници не се однесува на сите, во името на сите антимакедонци и во името на сите што сакаат да ни ги сечат корените и да не прогласат за некаква измислена нација и коминтерновска творба навистина господо од левиот блок историјата по се изгледа сакате да почнува од вас. Сите кои битисувале, твореле се бореле и гинеле во минатото за оваа земја и со овој историски земски грб биле вон земјани кои се вратиле во вселената. Затоа размислете и запрашајте се во чие име го негирате овој непобитен факт и 400-годишната традиција на земскиот македонски грб жолтиот двопашест лав на црвена основа и дали сте свесни што ќе оставите на идните поколенија. и сега во најтешките историски мигеви за Македонија, ова се однесува на некои пратеници, не на сите од левиот блок како четирите јавачи на Апокалицата сакате да уништите се што е историски континуитет на Македонија и на македонскиот народ. Народ без корени копа по тлото но корени не наоѓа. Дали тоа сакате да го постигнете, впрочем и воопшто не ме чуди зошто и многу пати од оваа иста говорница од некои личности реков од некои, меѓу кои и г-дин Глигоров повеќе пати потенцираше дека постоиме од 1945 година наваму.

И уште нешто што би сакал да потенцирам дека предлогот Арабеската за грб на Република Македонија е во функција на нечија сербилност и поданство и прилог за формирање на некаква си македонска џамахирија и од христијанска Македонија ја претвориме во исламска.

ТРАЈАН МИЦЕВСКИ:

Почитувано претседателство, дами и господа пратеници
 Сега ми се чини дојде денот да го повториме првиот стих
 од песната "Каде сте македончиња,, кога треба да се носат
 симболите се празнат клупите, се срамиме од своето да го
 потврдиме на лице место и затоа шетаме лево десно по
 колуарите на Собранието. Второ, кога ќе сака да се каже
 вистината не треба многу академска мисла и академска
 образование, а ако сакаме да манипулираме со вистината
 тогаш треба високо академско образование за да ги заносиме
 чесните македонски патриоти и да му докажеме дека
 другото е вистина, а не вистината вистина.

Јас сега не зборувам што досега сите претходни
 дискутан-ти зборуваа за историското постоење на грбот на
 македонскиот народ, туку ќе зборувам зошто ние не се
 обратиме кон нашата македонска нација дали на еден митинг
 досега било во сите градови, било на сите научни собири
 јас и сите вие сте сведоци дека ни едно друго знаме и грб
 не се виореше дури и неки на Струшкшае вечери читајќи ги
 оние со капата со грбот на Македонија со лавот. Сите
 митинзи што се организирани сите се излезени со овие. Јас
 мислам дека ни една партија не го закажа митингот "да
 Македонија да', ' туку мудро то наше раководство го закажа
 да им докаже на соседите дека Македонија постоела, постои
 и ќе постои и да речеме "да Македонија да". Зашто се
 срамиме да кажеме дека чие друго знаме се виореше освен
 сонцето и грбот на лавот на Македонија. Дали тоа истото
 не се повтори на сите други митинзи. Зошто не го
 почитуваме нашиот македонец кој бранејќи ја својата ег-
 зистенција во прекуокеанските земји и Европа и оттаму
 испраќа бројни телеграми и секаде на нивните настани во
 нивните држави во Австралија, Канада, Америка, Германија,
 Шведска настапуваат дали сте виделе друго знаме да
 развијат, сонцето и грбот. Зашто не ја почитуваме вољата
 на

9.-

македонскиот народ кој со векови ете тоа го докажува и секаде тоа се веело. Па толку телеграми и препораки се испратени до ова Собрание и до нашата јавност Парламентот да го донесе грбот и знамето онака како што е зацртан и порано како што се веело. Зошто ги погазуваме солзите непресушени можеби на тие беласички полиња и наваму од ослепените македонски војници. Зошто избегаваме од илинденската епопеја каде што под истиот тој грб земале заклетва, а тоа можам да го докажам со ова книга од битолскиот музеј од д-р Душан Костадинов кој вели еве го грбот каде што земаат заклетва, лавот, Гоце Делчев, Даме Груев, Горѓи Сугарев. Каква вистина другари вие според господа сакате. Која е таа вистина што ја велите вие бугарска. Каква врска има Бугарија со нашите белези. Тогаш и Англија е бугарска, тогаш и другите сите што го имаат се бугарски. Значи тој знак, тој симбол на македонскиот народ ако ние не го усвоиме денеска, тоа значи го негираме нашиот македонски народ. Зошто се плашине ние од вистината да ја кажеме. Еве ги нашите коњаници борци, еве го знамето негово каде го вее сонце, еве го грбот негов каде го носи на коњот. И што треба ние да докажуваме. Кој е тој што сега треба да рече дека тоа не е така, дека тоа е бугаризам.

ТРАЈАН МИЦЕСКИ: (ПРОДОЛЖЕНИЕ)

Зошто ние треба да се плашине од соседите? Тие што сакаат да ни диктираат, еве се докажа дека најголемата славјан-ска православна држава во светот и Европа тоа не и пречеше да не признае. Која е таа Грција што треба да се уплашине да го донесеме нашиот симбол, па да речеме ќе не признае Грција. Грција не мора никогаш да не признае. Ние постоиме и ќе си постоиме, доволно е големите држави да не признаат како што не призна Русија и другите. Еве ја вашата морална и материјална поткрепа.

Ми се чини, размислувајќи Владата на својата седница не туку така предложила, таа сигурно ги ценела сите околности и научни и народни и борбите затоа што овие симболи нашиот народ не ги создал само во борба и на свадба и на сите обичаи, на панаѓури се вееле овие знамиња. Значи, секогаш од симболите израснувал нашиот народ во текот на борбите. Не ги творел поет и писател. Писателите и поетите со перата нека ја венчаат македонската нација со борбени песни и епски песни, уметниците нека цртаат уметнички цртежи, а народното да го остават на народот да одлучува.

Значи, ќе треба свесно еднаш во овој Парламент да ја задоволиме правдата на македонскиот народ што со векови ги чувал овие симболи и не да гласаме, туку со акламација да ги усвоиме без да велеме кој е за, кој е против, туку со акламација и тоа ќе го поздрават нашиот народ со голем аплауз. И тие и сите наши иселеници во дијаспората и во прекуокенаските земји, Тогаш ќе биде целосно признат нашиот македонски народ овде и таму. тогаш ќе бидат задоволени нивните барања. Не можеме да се оглушиме од барањата на народот.

VI/2.-

Верувајте, ќе не стигне македонската клетва ако го осудиме денеска ние собрани овде во овој Парламент да донесеме одлука против волјата на народот.

Да не зборувам многу нашиот македонски народ ако сакате да не сака, да не почитува, дајте еднаш барем да ја исполниме неговата вековна желба, а тоа е со донесување на грбот на македонската држава - лавот.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

За збор се јави господинот Крстевски.

ЗОРАН КРСТЕВСКИ:

Во овој општ претрес сакам да се осврнам на две работи.

Прво, мојот личен став во однос на симболите од почето-кот беше насочен дека можеби е најдобро, познавајќи го односот на политичките снаги во Парламентот, а и посебната потреба од поединци на вакви прашања да се докажуваат дека најдобро решение за мене беше симболите на Република Македонија да се донесат по пат на референдум што на одреден начин ќе не ослободеше сите од вакви седници и веројатно нешто позначајно во овој период за Македонија би била преокупација на овој Парламент. Народот е тој кој сигурно од него треба да потекнат и завршат тие симболи. Тој е единствениот овластен што може да предлага и менува.

Мегутоа, втората работа која сакам да ја поврзам во контекст на даденото мислење на Владата во кое, за грб на Република Македонија, се предлага да биде земскиот грб на Македонија што на овие простори е присутен од средниот век, а тоа е жолто златен лав на црвено поле. Би сакал да компарирам со овде, често пати спомнуваната и како извор како на хиералдички план за правилата

VI/3.-

на хиералдиката околу грбовите, така и како едно од основните изворишта македонскиот грб, а тоа е книгата на покојниот господин Александар Матковски во неа е изразена една мисла на страница 21 каде точно пишува: "Земските грботи ретко се поклопувале со државните. Тоа било случај само ако државата била во своите етнички граници. Од друга страна чест бил случајот земските грбови да влегуваат како составен дел на некој државен грб. Имало случаеви еден народ да бил поробен или поделен од повеќе држави. Во тој случај земскиот грб го симболизирал единството на народот без оглед на тоа што бил поделен на разни државно-политички граници. Затоа земскиот и државниот грб не треба да се идентификуваат". Ова во книгата е утврдено како хиералдичко правило. Јас не го оспорувам правото на ни една пратеничка група врз основа на сите оние сознанија кои преку Уставната комисија беше дадено да биде предлаган било кој симбол дали е сонце, лав, меѓутоа, мислам дека овој аспект кој и те како значаен за Македонија и Македонците кои се, де факто, поделени е битен ако се земе предвид ставот на Владата да се поклопува земскиот грб со државниот. Дали тоа, во некоја рака, не значи во симболична смисла на начин на кој грбовниците тоа го искажуваат низ хиералдичките правила одкажување од постоење на Македонци во соседните земји. Тоа е основното прашање кое треба, кога овде отворено се залагаме за поклопување на тие два симболи, да го кажеме. Мислам дека мора да внимаваме на сите аспекти не само да одиме во подигањето на тензијата, правење на разлики, сигурно дека овој Парламент на демократски начин ќе одлучи со гласање во постапка предвидена со Уставот и Деловникот. Меѓутоа, би замолил, не знам претставникот на Владата во оваа смисла да ни даде појаснување, бидејќи тука има некаква дискрапанца помеѓу ова што е запишано во книгата на Матковски и ставот на Владата.

VI/4.-

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Има збор Панче Минов.

ПАНЧЕ МИНОВ:

Почитувани пратеници, почитувано претседателство, во однос на ова прашање за мене лично прифатливо е решението сонце кое со модификација е предлог-решение од самата Уставна комисија преку неколкуте пратеници.

Кога се определував за решението сонце водилка и причини за тоа беа затоа што, пред се, ние сме едно сончево подрачје и самата симболика на сонцето означува светлост и перспектива.

Исто така начелата кои се содржани во Предлогот за донесување на законот и во Предлог на законот тоа е постојаноста на

употребата на овој симбол, точно е тоа и овде беше спомнувано де-

ка исто како и лавот и сонцето е во хиералдиката доста често употребуван симбол.

Понатаму, другото начело за дезидеологизацијата сметам дека го исполнува и тој услов така што потенцирано и овде искажано дека сонцето не е оптоварено со одредена идеологизација што е добро како решение и мислам дека во носење на државни, а не национални симболи тоа треба така да биде.

Најосновниот критериум тоа е начелото на општа прифатливост на предложениот симбол, за жал, тука не е присутна една цела пратеничка група, но мислам дека сонцето како решение го задоволува тој критериум на општа прифатливост.

Исто така, симболиката на сонцето тоа е симболизирање на сувереноста, независноста и самостојноста на Република Македонија, на нејзината историска традиција, нејзиниот граѓански и

VI/5.-

демократски карактер се вклопува и моментот на сожителство и европската ориентација. Сметам дека се во согласност и употребените бои така што жолтата подлога мислам црвената подлога фактички ја означува онаа карактеристика на народот и граѓаните на ова подрачје, а тоа е неговата револуционерност и борбеност, а жолтата боја во сонцето тоа е стремежот кон богатство, светлина и перспектива.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

За збор се јави господин Томислав Стојановски.

ТОМИСЛАВ СТОЈАНОВСКИ:

Дами и господа, дојде време да кажеме што ќе работиме. Доста се манипулираше со тоа некој сака, некој не сака грб или знаме или химна, ќе се донесат нема да се донесат, ова време е повеќе од ецна година. Јас лично и мојата пратеничка група ВМРО-ДПМНЕ од април минатата година кога застанавме на становиште дека треба да се измени Уставот и да се донесе нов Устав и на 7 мај минатата година се јавивме со предлог за отворање на постапка за донесување на нов устав. Во тој предлог беше дадено и решението за симболите. Меѓутоа, од познати причини истиот ден и претседателот на Републиката Киро Глигоров поднесе предлог за изменување односно донесување на новиот устав. Ние од принципиелност и почитување на личноста претседател на државата го повлекохме нашиот предлог и оставивме да остане предлогот на претседателот. За време додека работеше Уставната комисија дадовме предлог исто така да се разреши прашањето со симболите на државата. Поодделни пратеници или група на пратеници тогаш имаа кај себе сознание дека оваа иницијатива и предлог на ВМРО дека не е на време, ќе треба да се реши со посебен закон и дека имаме знаци, имаме симболи и

VI/6.-

тие ќе постојат. На крајот тоа да се одлучи со Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија овие симболи да се донесат со Закон. Поширокото толкување кое го застапував е секој од овие симболи да се донесе со посебен закон. Значи, немаме пречка околу тоа дали треба или не. Настана пречка помеѓу нас. Дали ќе треба да си ја запазиме традицијата како Македонци, традиција на православието и традиција на еден поробен народ кој имал за несреќа да биде роб на турската империја 500 години. За овој македонски народ како и другите кои живеат на оваа територија Турците служејќи се со еден збор од арапско потекло "Раја" не нарекуваа сите дали се Македонци или не и со тоа зборот "Раја" значи овца подготвена да може да се жртвува било кога и кога сака стопанинот, односно бегот.

Спрема ова, за да се одбраниме од овој, покрај физичкиот покор и од овој духовен покор кога турската империја беше најјака, а тоа е време крајот на XVI и целиот XVII век да докажеме на турскиот господар дека навистина не сме "Раја" се определивме за земскиот знак во ликот на лавот. Оттогаш наваму никој тоа не го оспори што значи останавме и докажавме дека не сме овци.

Дали треба господа пратеници во овој момент да се вратиме на понижувањето да бараме нови решенија со кои нема да се замериме на господата Грци кои не сакаат ни да не слушнат ни да не видат, а камоли да не признаат. Ние бараме некој спас од одбегнување да не влеземе во конфликт со нив. Тоа не треба да го чиниме. Се припишува бил овој знак присутен кај другите соседи, кај Бугарите, имаше меѓу нас овде кои господа иако родени 1945 година наваму историјата предавала дека со овој наш македонски лав, со овој лав овде штргстои (пратеникот покажува една слика) '

VI/7.-

биле малтретирани, палени, убивани и слично. Такво понижување не можам да прифатам, оваа теза ја застапуваше господинот Киро Поповски.

КИРО ПОПОВСКИ: (ОД МЕСТО) Не е точно.

ТОМИСЛАВ СТОЈАНОВСКИ:

Па ако не е точно господине Киро Поповски постојат стенограмите од Уставната комисија ќе ги прочитаме, а тоа го кажавте вие и господинот, го нема тука па не го кажувам него.

Ова сакам да го кажам ако сме Македонци, ако сме имале снага да покажеме отпор спрема царевина, империја, зошто сега кога сме на свое и кога имаме своја земја, своја држава, свое достоинство сега да бараме нови знаци кои наводно ќе навределе некој друг.

Јас не сакам повеќе да ве враќам назад за две вечери кога се затворија 25-те олимписки игри, грбот на Бадалона е со лав. Па зарем ние сме Шпанци сега. Не, говорам од спротивната страна не сме Шпанци. Ако бидеме Бугари со овој лав, па Бугарите Шпанци се или Шпанците се Бугари. Тоа е знак кој народот во одреден временски период кога има потреба да покаже свое достоинство, своја снага, своја сила, свој отпор не дозволувајте некој сега да ни го руши. Најтешко е ако самите ние ќе си го нарушиме. Господа пратеници какво сака нека е јас ќе кажам само неколку збора по однос на она што го рече Зоран Крстевски за страница 21 од книгата на господинот Матковски.

ТОМИСЛАВ СТОЈАНОВСКИ: (Продолжение)

Навистина тој говори дека земските грбови не се поклопуваат со државните. Јас во таа смисла говорев, кога овој земски грб македонецот го одбра, тој го одбра како синоним на своето достоинство против турската империја. И навистина, Маткоски неможеше да најде во турска империја македонска држава, туку ќе најде македонско достоинство кое говори за постоење на една нација, за постоење на еден народ кој не сакал да преживее покрај физичкото и духовно ропство. Понатаму, ако сонцето што се предлага е плод, лавот говори за снага, за достоинство. Ние сите овде говоревме за плодот и просторот на сонцето. Тоа го изгласавме. Го дадовме на знамето. Тоа веќе постои. Што ќе ни биде ако покажеме сега и достоинство од друга страна. Ние сакаме да имаме една комплетност на достоинство и ќе го штитиме со сите постоечки знаци. Овој земски знак постоел, сега кога ние сме го употребиле како национален во време на ропство, имаме слобода, имаме држава дајте да го примиме и да го усвоиме како државен симбол, симбол на достоинство на еден народ. Ние и имаме потреба од ваков знак. Зошто? Па, едни не признаваат, други не оспоруваат, а трети не лажат а за жал на тие им веруваме. Паниќ дојде овде да ни држи предавање а после два дена да каже дека и тоа во Грција да каже дека јас тоа не сум го знаел што го реков. Моето мислење беше дека ќе дојде Македонија во СР Југославија па од таму ќе правиме балканска федерација. Каква држава ќе имаме? Пак нова република, пак Нова Македонија. Сакаме да се одбележиме со достоинство како народ и простор и држава. Затоа, мојот предлог е во општото кога зборувам да се вклучиме, дали грбот место сонцето— биде лавот, а господата ако неможеме ние овде да се договориме, како описниот дел што е даден во предлогот на законот и Владата што го

нуди, односно мислам на амандманите, па имаме луѓе кои знаат, кои учеле школо, имаат дар, научиле да цртаат да создаваат, па на нив ќе им дадеме тоа така наречена домашна задача, домашна работа, дека Законот го имаат како основ, а домашната задача нека им биде лавот да го стилизираат како што е опишан. Тоа е господа, моето залагање и мојот напор. Освен оваа книга овдека, господа, (покажува примерок на грб на кој е аплициран златниот лав), ние други грбови немаме.

СТОЈАН АНДОВ:

Дали уште некој бара збор??

Киро Поповски, беше спомнат па сака нешто да каже.

КИРО ПОПОВСКИ:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници, повеќе да се утаначи мислата што господинот Стојановски ја кажа, иако мислам дека некое значење и суштина немаше потреба во самата дискусија него тоа како аргумент сакаше да потврди. Мојата мисла што ја кажав јас на Уставната комисија беше следната дека уште се свежи лавот и дволгавниот орел како симболи на окупаторска територија на Македонија. Не сум рекол дека овој лав, туку под лавот повеќе граѓани гинеле на оваа територија, под лавот а не под овој што го долови господинот Стојановски. Според тоа не сум јас зборувал за лавот ова што сега како атрибут го даде туку споменот кај граѓаните на лавот, на двоглавиот орел дека тие биле симболи на окупаторска војска во Македонија. Од тој аспект за дел од нас не е прифатлив лавот како симбол и за тоа се определивме за сонцето како општ прифатлив симбол. А мислам самиот факт што едногласно беше прифатено како симбол на знамето, тоа го потврдува дека и сонцето може да биде симбол кој што ќе одговара за сите во Парламентот и за сите граѓани во Републиката.

Според тоа не знам зошто се става противтежа на сонцето-лакот дека не може сонцето, а може лакот, бидејќи како симбол веќе сонцето на знамето го усвоивме. Вообичаено е во многу земји, всушност симболот кој се става и на знамето е и на грбот се единствени. Второ мислам дека преку сонцето се изразува еден државно правен континуитет на Македонија како држава. Државно правен континуитет во лакот нема. Сонцето било присутно како државно-правен континуитет и мислам дека дополнето со овие бои за кои што веќе стана збор во излагањето сметам а и вие во пратеничката група и кај дел други пратеници дека е неприфатливо не само за нас, туку за сите граѓани во Македонија да се усвои единствен симбол - сонцето кое што всушност се прифати на знамето и е прифатливо за сите граѓани во Македонија и дека нема потреба и под тој основ да се делиме и да дел граѓани со еден симбол мавтаат во Републиката а друг дел со друг симбол, туку тоа да биде единствен симбол зад кој ќе застанат сите граѓани во Македонија. Мислам тоа беше основната замисла. Али ова повеќе како корекција на уточнување на мислата која што господинот Стојановски се обиде да ја каже.

ТОМИСЛАВ СТОЈАНОВСКИ:

Дами и господа, не сакам ниту да кажам кажав вистина, ниту да кажам кажав не вистина, ниту да ова што го рече Поповски, е точно ниту дека не е точно. Реков јасно и гласно. Ако сум кажал нешто вон од оноа што пишува од стенограмата, јас се повлекувам и кажувам нека ми извини, грешев, човек сум нека ми опрости, а ако не нека бара како ќе се правда.

СТОЈАН АНДОВ:

Никој овде не е должен да се правда. Се разбира, овде расправаме и секој има право да каже.

Има збор господинот Анастасовски.

МИТКО АТАНАСОВСКИ

Внимателно ја следам целата дискусија околу лавот, односно околу нашиот грб. А господ му рекол на Саул: "Саул, Саул, зашто ме прогонуваш"? А што стана? Тој беше првиот што му поверува на бога и стана светец. Зарем уште ќе се самодокажуваме, самопризнаваме, не се признаваме! Не сакам да ве увредам и мислев никогаш да не ве увредам, никогаш вас, и никого затоа што сите сме еднакви една прашина од тоа што го стори господ. Ништо не сме повеќе. Не ме враќајте, пак ќе кажам на првата седница. Јас се нервирам. Четири ипол саати ние истите бевме кои не сакавме да ја испееме нашата песна што денеска ја прифативме за наша химна. Ние ли сме тоа? - Да. Ние сме. Стенограмот е тука, лентата е тука. (му упаѓа еден пратеник, па продолжува) молиште Љупчо. Дојде време да ја прифатиме. Јас сум убеден дека и тоа ќе го прифатиме. Тоа денес го правиме.

Знакот не е ниту бугараски, не е ниту шпански, не е ниту холандски, не е ниту нигериски. 33 лава па и англиски. Лавот е македонски. Можеби, не можеби, туку убеден сум дека под тој грб достоинствено и лавовски се бореле нашите прадедовци и дедовци. Да бидете убедени. Јас мислев дека едногласно ќе бидеме сите во таа мисла. Не гледав многу во тие комисији што беа оформени затоа што знаев дека комисија од 3,5 и 10 членови, знаев дека тука ќе има разединување и ќе бевме различни, како што еден рече тука од присутните од едната страна на левата мисли инаку, десната мисли поинаку, а кога ќе легнеме ќе мисли уште поинаку и се согласувам со една дискусија на еден претходен дискутант кој рече дека многу поубаво ќе беше дека ние уште првиот ден кога влеговме овде, кога ги побаравме симболите да беше и референдумот спроведен за знаците. Меѓутоа, ние ја сносиме таа одговорност пошто ние сме тие што го претставуваме народот од Струмица, од Штип, Битола, Скопје и тн и тн.

Лавот не е ништо друго. Лавот е симболот на силата, лавот е симболот на смртта, со кој гинеа нашите прадедовци. Да не се лажеме, немојте тоа и немојте да лажете никого дека е тој некој бугарски лав или англиски лав, и неznam уште каков. Тоа е лавот, тие сме ние лавовите. Ние се родивме под тие лавовски срца. И секој лав, и секоја друга ознака што ќе ја прифатите, ќе биде погрешна. Но не верувам во тоа, зошто баба ми моја покојната, ми печеше пита во тепсија, оздола ги имаше тие знакови: кои сега јас случајно ги видов цртежи внатре еж, и неznam уште што ги имаше одоздола и така слатко се најадувавме. Меѓутоа, да бидете свесни дека никој не се бореше под такво знаме и под таков грб. Ќе речете сега вака? И пак ќе ви кажам моите метафори што се сега, се вистини. Моите метафори ги имате прифатено во законите во законите што ги создавате. Да. Школката ќе се отвори за да преживи или да живее. Не стои се затворено. Јас знам дека ќе дојде и ова што сега го велам овде и лавот ќе стои тука, (покажува на ѕидот каде стои грбот) . Затоа да не си ги мачиме мислите и да не се мачиме ние самите. Знаете ли вие колку народ живее наш надвор од земјата? Македонски! А! Или не знаете? Зашто отидоа тие во прекуокеанските земји? Јас мислам дека тие не отидоа за леб. Јас ќе ви набројам зашто отидоа. Прво, првите што отидоа беа прогонувани од турците. Вторите кога отидоа беа прогонуваме од бугарите, грците и србите и тн. Третите беа прогонувани од нас. Да од нас, од едноумието. И тие се едрото на македонштината во далечните земји. Сакате ли да ги видите вашите браќа со тепсијата?! Не ќе ги видите. Јас ве убедувам дека нема да ги видите. Сакате ли да видите каде е Македонија? Таму, во Австралија, во Канада во Америка. Имате ли вие видено, видовте вие господа од Владата од Претседателството, Претседателот на Републиката

и други и други што не ги гледам тука биле таму и ни го даваа филмот. Знаете ли вие кои знамиња тие ги носат. Далеку од оваа земја и се слободни. Го носат грбот, односно знамињата со лавот и со сонцето. Зарем може тие да бидат поголеми патриоти од вие и од нас што го претставуваме тој народ и таму и овде. Влезете во нивната куќа во нивната кожа. И лејките наши нека проработат. Да, да, лејките! Нека семките се раздвижат и нека донесат став како што го бара, 2 милионскиот народ - несреќник, надвор од оваа земја. Секој потег што ќе го направиме, секој грб кој ќе го донесеме отспротивен и на мене и на тебе и на тие што погинаа и тие што се далеку од нашата земја. Зашто се мачиме да се самодокажеме. Мајката! Ние не паднавме денес овде. Ние сме со векови овде. И се плашиме да кажеме дека сме тоа ние. Па ние не сме новороденче. Не сме ниту пред 50 години ниту пред 100 години. Ние сме овде многу, многу поодамна. Јас не сакам да зборувам историја, ако ви зборувам историја, верувајте ми можам да ви зборувам историја пет саати. Но не сакам да ве убедам, надвор ќе седнеме и ќе зборуваме историја. Сакам да ве убедам да го прифатите она што го бараат милионскиот народ македонски. Сакам да ве убедам во вистината, во вистината на тие што не створија нас, во вистината на нашите дедовци. Ние, ако не го донесеме она што ни следува сега да го донесеме, значи ние кој знае дали не ќе бидеме проколната, проколнувани за навек.

Ние сме тие што го носиме. Не може во твојата куќа да биде, господине Блаже Ристевски, бидејќи си ми поблиску во својата куќа вие сте газда а не друг. И ќе ги почитувам законите твои во куќата твоја кога ќе дојдам, ако сум ти дојден како добродојден гостин. Ако не ќе ми ја затвориш вратата. Внатре во

VII/7

куќата јас ќе се однесувам така како ти што сакаш. Така сме и ние во оваа земја. Немојте луѓе да се негирате. Оставете ги идеолошките актери и фактори кои што не доведоа до тоа, настрана. Здружете се, мислите и правете го. Направете го тоа затоа што под туѓ знак, под туѓо знаме и под туѓ грб не сме тие тие што сме. Не, ние сме туѓинци. И тешко некој ќе не признае. И уште еднаш многу ќе ви бидам благодаран, најискрено ви велама од името на сите тие кои не дочекавме да ги видиме и од тие кои погинаа подоцна по нашите планини по нашите долини, по нашите полиња во Срем, по затворите, на голи отоци и тн, сето тоа ќе спласне, ќе се зарадува ќе им бидне лесна земјата и маките нивни ќе се успокојат ако го донесеме симболот за кои тие се бореа. Тоа е златниот лав на црвеното платно.

Ви благодарам.

СТОЈАН АНДОВ:

Дали уште некој бара збор?

Се јавува господинот Трпчевски.

ДУШАН ТРПЧЕВСКИ:

Почитувано претседателство, дами и господо, не би сакал да го свртувам вниманието на присутните поради долгата дискусија и би рекол само следново:

Спрема пишаните податоци Македонскиот грб- лавот како амблем најпрво се појавил во домашните јужно- словенски грбовници, а потоа и во странските грбовници, додека за другите јужнословенски грбови тоа е обратно и се појавил прво во странските грбовници, а потоа во домашните.

Второ, сакам да потенцирам дека Македонскиот грб- лавот се јавил и оформил во исто време, на исто место и од исти автори како гербоците на Српскиот, Бугарскиот и другите јужнисловени.

Остатокот од дискусијата го приложувам.

Сакам да кажам уште нешто. Во Предлог на Законот на Уставната комисија не видовме ниеден податок за грбот на Македонија, некој опислив момент: Меѓутоа видовме во другите дискусанти дека грбот на знамето се веал низ многу наши востанија во минатото.

Второ, пратеникот Кирил Ковачевски го покажа знамето од 1903 година, грбот, односно лавот како грб на знамето. Понатаму, би сакал да кажам дека од 1945 година до 1990 година на нашево македонско подрачје како ерес беше третирано секое едно прикажување на грбот на лавот, додека истиот тој грб на нашите сонародници во Западна Европа, Канада и Австралија од порано па до денешни денови се повеќе лавот се вее на знамињата.

ДУШАН ТРПЧЕВСКИ:

Лавот како хералдички знак присутен на овие македонски простори во почетокот на овој век е повеќе од илјада години и се веел на знамињата на народните востанија на Кресненското, Разловечкото и на Илинденското востание од 1903 година (како што е и истакнато и покажано знамето со лавот од пратеникот д-р Кирил Ковачевски на овој аудиторинум направено 1903 година и е користено и за време на Илинденското востание).

Лавот претставува и како симбол на националното ослободување на македонскиот народ како и на народностите на овие простори низ целиот 19 и првата половина на 20-от век.

Користењето на лавот како амблем на грбот се изразува односот кон историската традиција кон земскиот грб на Македонија и тоа на овие простори во грбовниците на јужните Словени кој е присутен од 1584 година и што ни претставува повеќе и од 400 години.

Спрема пишаните податоци македонскиот грб - лавот како амблем најпрвин се појавил во домашните јужно-словенски грбовници, а потоа и во странските грбовници. Додека за другите јужнословенски грбови тоа е обратно и се појавиле прво во странските грбовници а потоа во домашните.

Посебно сакам да потенцирам дека македонскиот грб - лавот се јавил и оформил во исто време, на исто место и од исти автори како грбовите на српскиот, бугарскиот и другите јужни Словени.

Како што е познато амблемот на грбот е жолто златен лав на црвено поле, исправен на двете задни нозе со опашка која е расцепена на врвот на два дела и е свртен лавот кон десно и со круна на главата.

Додека новостворените самостојни и независни држави по распаѓањето на Бивша Југославија како Словенија, Хрватска и Босна и Херцеговина уште од првите денови од нивната независнос почнаа на тие простори да се веат нивните национални знамиња и грбови и ние по усвојувањето на новиот устав од пред 8 месеци на независна и самостојна Република Македонија и до ден, денеска не можеме да се ослободиме од старите симболи на знамето и грбот кои не ни беа својствени на нашето национално битие оти во нив немаше

2.-

ништо историско македонско. На овој начин пробивајќи ги сите норми дозволени со Уставниот закон, при тоа правејќи разни комбинации посебно со симболот на грбот кои не му се својствени на Македонија кои симболи требаше да се уредат со посебен закон од порано и усвојат со двотретинско мнозинство на гласови од овој Парламент.

Иако Собранието на Република Македонија со заклучок ја задолжи Комисијата за уставни прашања да преземе активности за што побрзо подготвување и донесување на законот за симболите на химната, грбот и знамето таа работа трае скоро 5 месеци поради неусогласувања од парламентарните партии и се оддолжува и нивното донесување иако 41-та седница неколку пати е закажувана и прекинувана, односно оддолжувана се до денешниот ден.

Посебно несогласувањата се јавија кај симболот - на грбот на Република Македонија, се прави се од поедини членови па и цели пратенички групи на Уставната комисија да се импровизира секаков грб освен не оригиналниот грб - лавот, фактички кој е земски грб на Македонија. Мислам секако друго решение за грбот како амблем ако не е лавот луѓето ги упатува и кај нас овде во Македонија и кај тие од странство да мислат, кажуваат дека ние како држава Република Македонија сме вештачка творевина која нема ништо од својата историја, туку така правиме држава со моделирање на грбот кој ќе бидат по нечији вкусови а не и историскиот грб. Па и од таму мислам дека се должи непризнавањето или поточно речено оддолжувањето на признавањето на нашата држава Република Македонија од Европската заедница и другите западно европски земји како САД, Канада, Австралија и пошироко.

Сметам дека гестот на признавање на Република Македонија од страна на Руската федерација што се случи пред неколку дена претставува најпријатно изненадување за сите нас и мислам дека мразот на непризнавањето и пробиен и скршен и ќе го следат и другите држави од бивша СССР па и други европски земји и пошироко.

По овој начин изразувам голема благодарност кон Руската федерација за ова дело на признавање на Република Македонија.

Спрема тоа го поддржувам предлогот за грбст како амблем на Република Македонија да биде лавот што мислам дека ќе се приклучат и другите пратеници од овој Парламент во негово усвојување.

7 август 1992 година

Д-р Душан Трпчевски

Понатаму радосно ме изненадува мислењето на Владата која го поддржува мислењето за грбот за лавот да биде усвоен на ова Собание. Според тоа се залагам и останатите пратеници дека ќе гласаат за предлог на законот на пратениците кои го поднесоа до Собранието лавот како грб на Македонија.

АЛЕКСАНДАР ЛЕПАВЦОВ:

Почитувано претседателство, плчитувани пратеници јас сакам да кажам само две јасни пораки од името на Владата:

Прво, дека е изгласано знамето со сонце, т.е. истото е пенетрирано во грбот. Тоа е многу јасно. Едно е симбол, друго е знаме. И тоа сите држави во светот го почитуваат. Чешкото знаме, сите знаеме какво е, го знаеме нивниот грб. Германското знаме сите тоа го знаеме, друго е нивниот грб итн. Според тоа апсолутно е недопустливо да се мешаат симболот со знакот. Ви велат тоа да го имате предвид. Ова е во науката и во општо во традициите на човечките заедници во форма на држави апсолутно така.

Второ, Псусот кој беше тука даден сепак стои. Духот на книгата, пораките од таа книга толку се јасни што Владата тоа го прифати и го даде во својот амандман.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Почитувани пратеници, јас нема да го изнесувам своето мислење, само да ве потсетам на неколку сознанија што ги стекнавме со компетентните научници и стручни луѓе во работата на работната и на комисијата. Тие на сите ви се познати.Имавме професори, хералдичари, историчари на уметноста, скулптури и сликари кои што

VIII/3.

работеа многу совесно и многу професионално многу одговорно. Првото сознание и што е убедување што од нив го стекнавме е дека сонцето и лавот на овие простори биле како симболи земски, државни присутни најдолго. Не е грешка да се прифати ниту сонцето, ниту лавот. Тоа е од името на науката. Во прашање е само дали мнозинството граѓани на оваа Република ќе ги чувствуваат како свои сонцето и лавот. тоа е одговорот на најодговорните моментално односно најкомпетентни луѓе што ги имаме во Републиката.

Да ве потсетам на седницата на Комисијата за уставни прашања ова што г-динот Министер Лепавцов сега го изнесуваше од проф. Неловски беше децидно речено дека поправило на знамето се аплицира во целост или делови од грбот. 90% од земјите што имаат таква апликација, за тоа има записник од Комисијата за уставни прашања, може да се провери, е така направено. Исклучок има, ако така може да се каже во 10% од земјите што имаат односно немаат апликација на знамето дел или целосно на грбот. Тоа е човек кој е компетентен во својата струка односно во сверата на хералдиката.

Да ве потсетам само на неколку сознанија. Факт е дека лавот како симбол со разновидни стилизации го имаат прифатено повеќе држави во светот. Тоа не е спорно. Научните сознанија, за присуството на лавот на овие наши простори се сеуште скромни. Сеуште се движат во сверата на индивидуални сознанија. Тоа имавме можност да го видиме и во низата разговори и на работната група и на Комисијата за уставни прашања. Ова во никој случај не значи априорно негативен став по лавот како државен симбол, напротив предизвик и потврда на потребата од потемелно научно проучување.

VIII/4.-

Она со што денес располагаат научните сознанија во Републиката е фактот дека лавот бил присутен како династички, како кралски, како семеен односно воадетелски симбол, но никогаш како државен симбол. Прв пат се спомнува, барем она со што располага нашата наука и што имавме можност и ние како членови на работна група да видиме лавот се спомнува како семеен грб на Вук Ранковиќ од 1388 година. Лавот како симбол на овие простори бил присутен, според да подвлечам, пишаните документи и на македонскиот и на бугарскиот земски грб, но секогаш бил означуван со разни бои.

Во Стематографијата на Христифор Жепаровиќ кој овде некој пратеници го спомнаа, од 1741 година дотогашниот македонски грб со лавот е прикажан како бугарски, а бугарскиот како македонски. Оваа замена на боите е прифатена од Бугарија како новосоздадена држава. Значи Бугарија го зема како свој поранешниот македонски земски грб. Дали е ова свесно или несвесно во науката нема направено точни сознанија.

Во судбоносните моменти од историјата на македонскиот народ заради заштита на националниот идентитет на македонскиот народ македонските револуционери го отфрлиле лавот како македонски државен симбол. Гоце Делчев, Горче Петров и другите македонски револуционери го отфрлиле лавот како симбол на својата држава што сакаа да ја изградат. Лавот како симбол постоеше на насловната страница на првиот Устав на македонската револуционерна организација создадена во Солун 1883 година која во тоа време се викаше Бугарско-Македонско-подрински револуционерен Комитет. Ова во вториот устав по конгресот во Солун што го потпишуваа Гоце Делчев и Горче Петров

VIII/5.-

организацијата е наречена ТМРО и заедно со зборот Бугаро напред во насловот на организацијата од името на организацијата е исфрлен лавот и од насловната страница на Уставот. Ова стои во книгата на д-р Иван Катарциев-Уставит на ВМРО. Тоа може да се провери.

Македонските револуционери со овие измени авторот претпоставува дека сакале да го дистанцираат македонското револуционерно движење од Бугарија и да ја истакнат посебноста на Македонскиот народ.

Земскиот македонски грб никогаш не станал грб на Македонската држава, ниту на Самоиловата, ниту на Крушевската Република знамето го има -смрт или слобода со лозоров венец и цврсто стегнати раце. Значи не била ниту на Самоиловата држава ниту на Крушевската, ниту на АСНОМ-ската држава. Ова го вели д-р Александар Матковски во својата книга "Грбовите на Македонија". Исто така ова може да се провери.

Во науката не е спорно дека еден од основните критериуми за државните симболи е континуитетот на државноста. Тој државно-правен континуитет на Македонија е искажан во премабулата во Уставот на Република Македонија во кој се вели: "тргнувајќи од историското културно, духовно и државно наследство на македонскиот народ и од неговата вековна борба за национална и социјална слобода и за создавање своја држава, а посебно од државно правните традиции на Крушевската република и историските одлуки на АСНОМ и уставно правниот континуитет на македонската држава како суверена Република во Федеративна Југославија од слободно изразена волја на граѓаните на Република Македонија на референдумот од 8 септември 1991 година

VIII/6.-

македонскиот народ во која се обезбедува целосна граѓанска рамноправност итн". Според тоа кога и како Уставна комисија тоа го предлагавме тргнувавме од фактот никако да се оспори лавот дека бил присутен на овие простори како земски грб, туку напротив да се донесат државни симболи кои што ќе бидат прифатливи за мнозинството граѓани во Републиката, да ги почитуваат со дигнитет, со чувство на достоинство. Тоа беа мотивите никој немаше намера лавот да го оспорува како државен симбол.

ВЛАДИМИР ГОЛУБОВСКИ:

Можеби ако не излезеше овој пат г-динот Петковски немаше на јавноста да и биде дадено на знаење со мојата воодушевеност како тој вешто се подигнува со полуистини и со една терминологија која што можеме да одредиме точно временски каде припаѓа.

Овде опасно се мешаат работите исфрлање и изоставување, дистанцирање, но како тврдење, а самиот тој сепак кажа дистанцирање како толкување. Зборувам за освртот кон, историјата и сметам ако г-динот Пандевски беше присутен тој самиот ќе реагираше на ваквото толкување на г-динот Петковски. Но, излегов за друго. Овде многу вешто беше кажано, заради неутрализација на еден аргумент кој што мора да го вратиме, да има своја вредност токму за да одговара на функцијата на вистината а тоа е користењето на науката. Да, се согласувам, како што кажа и г-дин Петковски дека и науката потврди дека Земскиот грб е грбот на Република Македонија. Бил и треба да биде, за да продолжи натаму дека се е тоа во ред, нема ништо против земскиот грб но дали е прифатлив за народот, а видовме народот на собирите плевдисцитарно се изјасни за Земскиот грб. И овде и надвор. Тогаш г-до дали не е дојдено

VIII/7.-

да се отворат сосема картите кој стојат зад отпорот Македонија автентично да го добие својот грб и да отпочне консолидација на Македонската држава.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Г-динот Голубовски, колку што јас можам да видам е трет или четврт пратеник овде што ја спомна овде волјата на народот. Мислам дека ни една пратеничка група нема право да говори во името на народот. Може да говори во делот на своите избраници, меѓутоа народот својата волја може да ја искаже едиснтвено на референдум. Не постои друг начин. Според тоа ако сакате да ја видите волјата на народот повелете меѓу две алтернативни решенија, а ова што го рече г-динот Крстевски на референдум па нека народот се орпедели за кој од тие симболи. Според тоа можам да говорам во името на своите избирачи и вие од името на вашите избирачи, но никој нема право да говори во името на народот.

ВЛАДИМИР ГОЛУБОВСКИ;

Мислам дека одбраното од типот - не може никој да зборува од името на народот е демодирана веќе реченица, повекепати ја слушаме во Парламентот не импресионира посебно.

Инаку, што се однесува до референдум, беа предлагани такви опции и тоа уште пред 6 месеци кога се тактизираше свесно и кога однапред постоело веројатно едно сценарио да се одолговлекува донесувањето на системските закони. Но на крај бидејќи очиглено е дека заради критичноста на кворумот денес и заради тоа што можеби ќе произлезе од партиски потреби на некоја од пратеничките групи и неизбежно ќе дојдеме до таа ситуација, но ве уверувам

VIII/8.-

однапред сум сигурен дека македонскиот народ на прав начин не заради тоа што треба свесно да одлучува очекувајќи го својот инстикт и своето историко памтење ке донесе таква одлука како што сега ние ја избегнуваме и нанесуваме непроценливи штети во македонската држава.

БИЛЈАНА ЛАЗАРЕВСКА:

Почитувани пратеници, не ме изненади настапот на г-динот Тито Петковски, тој во негов познат стил зборува за бугарштината во ова Собрание и во нашата држава која што никако не можам да ја прифатам. Дури имаше прибелешки во неговото тевтерче во кое ги имаше дадено хронолошки од конкурсот до решенијата што беа прифатени во случај да има шанси да се изглала нешто друго освен она што е предложено да истапи со едно такво однесување дека лавот е бугарски итн. Бидејќи тоа не можам да го прифатам, исто така не можам да прифатам тоа дека бидејќи не знаеме дека лавот е вистинската волја на народот или не, не знам од каде му е убедувањето дека ова што е предложено е тоа вистинската волја на народот.

Бидејќи сум погодена од неговото изјаснување, тој до ден денес не одговорил за прашањата што му беа поставувани за печатењето на бугарските летоци што беа пуштани.....

СТОЈАН АНДОВ:

Ве молам држете се за дневниот ред. Треба да зборуваме за тоа што е на дневен ред.

БИЛЈАНА ЛАЗАРЕВСКА:

Тоа е во континуитет со она што тој го дискутира на секоја седница.

VIII/9.-

Пред себе имам едно писмо, не знам потпишано од една жена има две реченици што сакам да го кажам без некого да го навредувам во Собранието и без да делувам во гласањето натаму. Се зборува за чувствата на една македонка, на една наша граѓанка Она вели: "тоа што една партија ги узурпира вековните симболи на Македонија не значи дека им припаѓаат само на нив. Тие се наши, тие се симболи и за идните поколенија што значи очигледно таа жена не и припаѓа на партијата која се обвинува дека ги има тие симболи и бидејќи и припаѓаат на оваа партија.

Понатаму вели дека лавот до првиот грбовник на Балканот како што пишува академикот Матковски во своите исказувања за своите истражувања е македонски грбовник, подоцна копиран и од другите балкански земји. Вели: "јас како македонка сум хендикепирана зошто во ни една земја во светот немам право на свој национален итендитет. Јас како македонка сум загромена имам помалку национални права да се искажам затоа што мојот патриотизам се нарекува национализам. Јас затоа не можам да се согласам со она што го зборуваше г-динот Петковски и затоа сметам дека секој од пратениците треба да си гласа онака како што чувствува без некој да врши влијание и онака како што кажваат научниците.

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Мислев дека едноставно не беше достоинствено на овој Парламент да се инсистира да прерасне во судир, но ќе ја задоволам вашата желба. Неколку пратеници овде поставуваат прашање со тие летоци.

СТОЈАН АНДОВ:

Немојте ве молам сега за тоа.

VIII/10.-

ТИТО ПЕТКОВСКИ:

Дозволете претседателе, ова се претставува по петти -шести пат од пратениците на ВМРО.

Сакам да ви кажам следното: не верувам дека ни еден од вас пратениците смета дека Парламентот треба да биде истражен орган и да обвинува. Да го оставиме тоа нека си го решаваат оргните на Правосудството, тој што е виновен за растурањето на бугарските летоци, тој што е виновен за прогласот за општонароден бунт Илинденски, тој што е виновен за обидот за пуч, минатогодишниот пуч во Македонија. Да го оставиме тоа нека си го решаваат истражните органи и Правосудството. Нека ги осудат, нека ги доведат пред суд сите виновници и за летоците и за сите други противзаконити дела.

СТОЈАН АНДОВ:

Ве молам, апелирам кон сите да се занимаваме со тоа што ни е задача пред нас и во овој момент што ни е на дневен ред. Дајте тоа да го работиме.

ТОМИСЛАВ СТЕВКОВСКИ:

Почитувани пратеници, мислам дека расправата денес ја покажа насоката во која се изразува желбата на народот. Некој вели дека не може да се зборува во името на народот. Ние сме претставници на граѓаните, а граѓаните се народот и тоа е неспорно и ако она што го кажа Владимир Голубовски дека овие симболи за кои ние се залагаме се масовно прифатени од народот и тие се присутни секаде. Да не говорам сега за митинзи, средби, за нашите иселеници во странство и слично. Кога зборуваме веќе за овој дел, во постапката за донесувањето на Законот за грбот, јасно е дека се остварува еден концепт кон кој ние најсериозно пристапивме уште во времето на донесувањето на Уставот на РМ. Уште тогаш настојувавме да се разреши прашањето за овие симболи, со што сметавме дека немаше да се доцни една година и во многу поинаква положба ќе се најдеше нашата Република со овие симболи доколку беа усвоени.

Фактот што ние денес ја усвоивме химната на РМ, го усвоивме знамето со 16 краци, а тоа ја симболизира територијата на РМ, останува уште законот за грбот. Тоа е лавот, кој што го симболизира народот токму на таа територија која што го грее ова сонце што ние го градиме во знамето на нашата држава.

Во однос на знамето, како еден од непосредните ученици во Комисијата за уставни прашања мислам дека многупати се искажавме во корист на лавот и ги дадовме сите образложенија. Сакам само едно да појаснам што сум го рекол и на Комисијата за уставни прашања дека со формирањето на Комисијата, подгрупи, групи и др. во неа влегоа луѓе кои имаат одбојност кон лавот како грб на нашата Република.

Оттука се поставува прашањето, ако тие луѓе веќе имале некоја одбојност, нормално беше дека на сите начини и средства ќе се потрудат тој да не биде земен како грб за кој што треба да одлучува Собранието на Републиката. Нивната одбојност се врзуваше со тоа што тие тврдеа дека им асоцира на Бугарија, да кажеме отворено и дека со тој лав се чинети некои недела на територијата на Републиката за време на војната. Мислам дека и под петокраката и крстот се чинети многу повеќе недела отколку под овој лав. Неспоредувам ништо, едноставно сакам да кажам дека науката овде, како се обиде господинот Петковски да ја прикаже во работата на Уставната комисија, не држи, контрадикторни е во некои работи.

Прво, се тврдеше дека недоволно е истражен лавот, скромни знаења има за лавот, а се повикуваме на врвни научници кои пишуваат и го афирмираат лавот како грб на нашата држава.

Понатаму, овде се тврдеше дека стручњациите се произнеле, а не ни кажуваат за што се произнеле, дали на некој референдум, дали преку некоја анкета и сл. Понатаму се тврдеше дека овој лав е семеен знак. Јас би прифатил објаснуваше дека е семеен само ако под него не пишува "Македонија". Македонија не е семејство на една фамилија, тоа е на народот што живее во Републиката. Од тука, во никој случај не може да биде семеен знак. Станав и ова да го кажам. Во нашите настојувања навистина да го донесеме овој закон со учество на сите пратеници, нормално е дека остварувавме контакти со сите па и со Албанците кој не се присутни. Некој за неког ќе рече - јас сум пријател со овој, јас сум пријател со оној. Сакајќи или несакајќи најмалку 150 дена сме

IX/3

овде заедно сите, па некој повеќе, некој помалку остварува одредени контакти меѓу пратениците. Во контактите што ги остварувам јас и нашата група со Албанците дојдовме до едно сознание дека Албанците се спремни да гласаат за лавот како грб на Република Македонија. А зошто и не би гласале? Ние ако гласаме, со тоа ја искажуваме нашата спремност да живееме. Не сакаат, велат, да гласаат вашите. Кои се тие ваши? Јас мислам дека останува она што беше договорано со нив дека некој навистина ќе треба да се срами доколку не гласа за лавот како земски знак, како државен симбол на Република Македонија.

ФАИК АБДИ:

Дами и господа пратеници, ни најмалку немав намера да се јавам за збор, меѓутоа човек ќе пукне па сака да каже нешто. Најотворено им замирам на луѓето од пратеничката група на ПДП-НДП кој не се присутни овде на братучедите. Ви замирам и на вас од ВМРО-ДПМНЕ што премногу префорсирано зборувате за Македонците, Македонците итн. Ако под тоа подразбирате државјанство на Македонија, в ред, како државјани на Македонија сите сме Македонци. Ако подразбирате Македонци по род, христијани, само тоа ако го подразбирате ви забележувам многу, мислам дека грешите. Да се надевам дека мислевте на сите што живееме во Македонија.

Ова прашање што е наметнато овде, наизглед се во прашање само 2 прашања. Или грб со лав, или грб со штит и сонце.

На Комисијата за уставни прашања јас имав и свој предлог по амандманот и тоа произлезе од една проста причина, бидејќи овде

слушнав мислење пред тоа дека ние не отстапуваме од лавчето. Јас предложив како амандман на Комисијата за уставни прашања да остане постојниот грб на Република Македонија, да се тргне свездата петокрака и тоа да остане во своите природни бои. Тоа бев го предложил. Истото го предложив и за знамето, меѓутоа се повлеков. Мислам дека никој од нас нема право да фрли прашина врз се ова што е поминато досега. Никој нема право да фрли прашина врз она што не прибрало во овие 50 години да дојдеме во оваа држава и да постои оваа држава, зашто можеби немаше да постои. И школо, и станови, и учење и ова и она. Ајде да имаме малку респект кон тоа. Сакам да речам зошто плукаме самите на себе си? Тука сме растеле, тука сме живееле, тука сме се школувале, сме добивале и стипендии, работа и друго. Добро, ние сакаме да го измениме грбот, ќе го измениме грбот. Меѓутоа, титовска, коминтерновска творевина, вештачка итн., зарем Македонија е вештачка? Јас неки се расправав со еден функционер, не е важно кој, не е од овде. Не била ниту вештачка, ниту сега е вештачка Македонија. Македонија постои и добро е што постои. И ако била вештачка, добро е што постоела заради тоа што ако не постоела, немаше каде да се собереме. Да ви кажам дека ромскиот народ го има 28 милиони во Индија и уште 54 милиони надвор од Индија, нема каде да се соберат. Добро е што се собравме овде, се собравме овде заедно. Изгледа ова прашања ќе мора да оди на јавно изјаснување на народот, граѓаните на Македонија да се одлучат. Изгледа тоа ќе биде најисправно, зашто овде се алудираше на некои работи, ако некој не гласа, простете ми, јас го респектирам многу, верувајте, навистина го респектирам вашето знаме со лав, го респектирам знамето на ПДП-НДП на Албанци со двоглав орел, го респектирам знамето на Турците со месечина, го респектирам и моето знаме, плава и црвена боја со тркало, ги

респектирам и сите други знамиња. Ама знаме на држава и симбол на држава најповеќе морам да респектирам заради тоа што без едно не може друго, едно се истакнува заедно со друго, тоа ќе биде закон за употреба на знаме, грб итн. Заради тоа, мислам дека најдобро ќе биде да одиме пред народот и пред сите граѓани и ако сите граѓани на Република Македонија изгласаат дека треба да биде ваков или онаков грбот на Република Македонија нека биде таков. Значи, мојот предлог е да се оди на референдум.

МИХАИЛ ПАНОВСКИ:

Една мала реплика. Господинот Фаик Абди, како и една претходна дискутантка вели – го почитувам вашето знаме, вашиот грб. Ние бираме знаме за сите што живеат овде во Македонија, и лавот ќе биде изгласан ако биде изгласан и ќе биде грб на сите што живеат овде во Македонија.

(Пратеникот Фаик Абди од место вели: "ако го изгласаме, да") Затоа, немојте да потенцирате Македонски, Албански, Ромски или било каков. Симболите кои ги гласаме денес се симболи на сите што живеат овде во Македонија, без разлика на националноста. Тоа ќе бидат државни симболи.

Ќе кажам само еден мал пример. Енергично се противам на господата кои овде од оваа говорница кои бараат одење на референдум. Ќе кажам еден пример во врска со тоа што ми се случи во текот на вчерашниот ден. Родител чие што дете добило меѓу 16 илјади студенти стипендија од Американски универзитет само заради тоа што ние сеуште имаме пасоши на кои пишува Југославија не може да добие виза. Затоа, да бидеме одговорни денеска да изгласаме грб, онаков грб каков што ќе побара мнозинството пратеници за да може пасошите со македонски грб да бидат што поскоро донесени.

Уште еднаш ќе повторам, ги сметам за подметнувања сите оние дискусии во кои се бара одење на референдум. Денес треба да ги изгласаме симболите, а денес ни остана да го изгласаме македонскиот грб.

БОРКО ГОРЧЕСКИ:

Ќе се обидам да избегнам да го повторам она што беше овде кажано, но сепак ми се чини дека овде се работи за нешто сосема друго. Овде некогаш преовладуваат партиските интереси или пак инаетот, а повеќе инаетот македонски. Зошто? Ние пред година или година и пол се инаетевме за многу, многу работи што дојдоа како вистина. Од еден говорник овде беше изречено за химната за која 4 саати ние се расправавме, а сега сите ракоплескавме, не гледаше цела Македонија, не го употребувам зборот народот, цела Македонија не гледаше. Овде кога гласавме за Уставот на Македонија се противевме за Уставот на Македонија, гласавме, ракоплескавме. Не гледаше цела Македонија. И ред други работи, а најважно она што се противевме за самостојна Македонија, го изрекувавме овде од оваа говорница, Македонија не може сама. Најмногу громогласно зборувавме дека е ова интерес на некоја партија што сака да не турне во некоја војна, а сега сите се гордееме од овде, сите зборуваме за таа Македонија.

Една мала реплика на Тито Петковски - нека ми опрости, сакав да присуствува тука, но иако тој зборувавше против самостојноста на Македонија, можеби тврд и груб е зборот што го реков "против" (во салата се слушаат некои реакции) но дозволете ми само, токму со дневниот ред тоа ќе го употребам, за денешната точка токму е во контекстот на ова што ќе го речам сега. Но ова е како предговор

IX/7

со неколку зборови. Сега тој истиот Тито Петковски се гордее со таа самостојна Македонија. Јас верувам дека во совеста негова рика лавот, како што звонеше името Македонија, туку од тој македонски инает не може пред време да го спомне, а тој го смета дека е ова пред време. Но, верувајте не е пред време. Јас верувам дека по година дена односно после неколку месеци истиот тој ако се изгласа првиот тој ќе крева раце за тој лав. Првиот ќе крева раце. Зошто? Тоа е факт, тоа е вистина. Првиот креваше раце да не биде самостојна Македонија, сега првиот крева раце за самостојна Македонија. Истото тоа ќе го прави за лавот, ако се донесе лавот, ама инаетот преовладува. Јас имав толку.

СТОЈАН АНДОВ:

Ве молам, избегнувајте лични напади и сомневање на луѓето. Овде расправаме точно за одредена материја и ако некој различно мисли има право различно да мисли, ве молам, а нема право на некој да му ја потметнува вака или онака особено ако не е тука. Тоа не е добро. Јас само го опоменувам, инаку треба да ја прекинам седницата, немам друго решение.

БЛАЖЕ РИСТОВСКИ:

Господине претседателе, почитувани пратеници, јас се извинувам, ова е Парламент и јас немам право да направам каков и да е прекор и немојте да го сватите ова како прекор. Меѓутоа, навистина големи зборови се кажуваат во оваа по малку вжештена дискусија.

Навистина се работи за еден важен елемент од нашата државност, меѓутоа, лично имам чувство, не како претставник на Владата, туку дозволете ми како човек седејќи овде и слушајќи ги говорниците дека има просто едно меѓупартиско препукување во кое понекогаш не се штедат и некои поостри зборови кои мислам дека не придонесуваат многу, особено ако се има предвид дека ова и се пренесува пред целата јавност.

Овде господинот Абди се осврна и кон овој грб што стои на ѕидот. Мислам дека не сме прави кога понекогаш во меѓупартиски можни дуели и дискусии забораваме на некои работи што ни се на сите и важни и свети. Тој грб е дел од нашата историја и култура и тој грб ќе си остане како таков независно ние што денес не можеме да го измениме и треба да имаме уважение на сето она што е наше, што сме го создавале и со кое сме се создавале. Следствено, дајте да имаме прво уважение спрема себе си.

Второ, дозволете ми да кажам, овде многу често се зборуваше за книгата на Матковски па и за самиот академик Матковски. Нека ми биде простено, во 1968 година водев една емисија "Живото суштество-зборот", можеби повозрасните се сеќаваат и таму прв пат на телевизијата прикажавме една емисија во која д-р Матковски ги изложи прв пат пред пошироката јавност во боја разните грбови што беше ги собрал по Европа и светот. Потоа, по две години во 1970 година бев редактор на таа книга што ја издаде "Нова Македонија". Сакам да речам дека сум ја читал книгата и не само тоа, туку и во извесна смисла во некои погледи се обидов да придонесам при оформувањето.

X/1.- јм/

БЛАЖЕ РИСТОВСКИ: (Продолжение)

Грбот, а тоа би сакал сите да го имаме предвид и ние во Владата кога дискутиравме за тоа го имавме предвид дека грбот со лав не е и не треба да се сфаќа како национален симбол. Мислам дека тоа е една грешка што некои од говорниците тука си дозволува така во жарот на своите излагања да го изнесат. Тоа е прво, земски грб, тоа е грб на Македонија и на сите оние што живеат во Македонија. Исто такви се грбовите и на нашите соседи кои се настанати во исто време, на исто место, во исти ако сакате и грбовници и да не употребуваме некои пресилни и во основата не само непрецизни, понекогаш и неточни категоризации на некои елементи што се однесуваат за грбот. Исто така, како што тој не е национален грб, јас верувам дека тој ќе биде чувствуван еднакво и од Албанците и од Турците и од Ромите ако тој се прифати, затоа што тој нема национална боја. Многу е грешно што понекогаш се врзува за бугарскиот. Во хералдиката е јасно и овде беше речено точно се знаат законитостите при правењето на грбовите и затоа води сметка секој хералдичар. Македонскиот грб во никој случај не е бугарски и не би требало, тоа би требало да претставува навреда за секој во Македонија ако се смета дека е тоа грб на Бугарија. Точно е тоа дека низ вековите имало мешање не само на овие грбови, туку и со други грбови. Како што гледате вие, овде имавме и знаме на кое имаше 6 лава и сите со круна, меѓутоа, симболот е во основата еден. На некои места имате два лава, како што овде беа презентирани два лава во средината, како што на други места има два орла, или некои други симболи. Едно е важно, грбот на Македонија, не македонскиот грб во смисла на

X/2.-

етнички грб, туку грбот на Македонија е настанат значи во исто време со другите и наше право е независно од тоа што ние не сме имале држава под тоа име за да може да го експлоатира во овој период. Ние денеска кога оваа држава станува самостојна имаме и право, а дозволете ми да речам и должност да земеме токму тој грб што низ вековите вака, или онака нас не презентирал како земја, како Македонија. Не случајно под неа и тоа е забележано. Затоа мислам дека, не да го протежирам сега ставот и мислењето на Владата, тоа е изнесено во писмото на Владата, меѓутоа и лично би сакал да се ослободиме можеби од некои партиски бусии и да размислиме дека грб ни е неопходен како држава, грб кој има некаква основа подобро е да го земеме, отколку некои грб што сега ќе го создадеме мислејќи дека тој сите ќе ги задоволи. Напротив, македонскиот грб кој еве сега ако го примиме ќе го викаме македонски грб, на државата Македонија навистина ги задоволува сите бидејќи тој е грб на државата Македонија, тоа е земски грб кој станува државен грб по примањето. Во таа смисла би сакал да се размислува, па и при определувањето да станува и определувањето. Да не се басаме сега дали е ова наш, ваш, на некое знаме стоело, стоело на многу знамиња и порано и сега. Да не носиме сега историја од револуционерното движење, бидејќи јас можам да ви извадам и во револуционерното движење лавови. Тој живеел како живеел, се развивал како што се развивал. Едно е неосмнено. Тој континуирано егзистирал како грб на Македонија. Ми се чини, дозволете ми сега и како научен работник да речам дека би било упатно да се прифати овој симбол кој сепак има најмногу историско, научно, па ако сакате и друго оправдување.

X/3.-

СТОЈАН АНДОВ:

Дали некој друг бара збор? (Никој)

Бидејќи никој не бара збор го заклучувам општиот претрес.

Пред да дадам пауза, кажувам зошто даваме пауза. Овде беше директно барано и тоа мораме да го почитуваме да се консултираат пратеничките групи како ќе гласаат. Тоа да биде пред гласањето. Веднаш после ова се отвора претрес по текстот и наидуваме на гласање. Мислам дека г-ѓа Димитрова има право да бара како секој пратеник, таа тоа го бараше и има право да бара да се консултираат пратеничките групи. Тоа е прво.

Второ, со завршувањето на општата расправа, општиот претрес се што се рече, се рече, кој како мислел, мислел. При расправа по текстот некои работи можеби ќе се повторат, пак може да има разлики. Оној грб, кој ќе биде изгласан во Собранието тој ќе ви стои на сите, на сите лични документи и тој ќе си го почитуваме како грб на сите. Натаму сите разлики се неважни.

Пауза до 16,00 часот. (По паузата)

СТОЈАН АНДОВ:

Да продолжиме со работа. Присуствуваат 86 пратеници и Собранието може полноважно да одлучува. Отворам претрес по текстот на Предлогот на законот. Пратеникот Тодор Петров, поднесе амандман на член 4 со кој се согласи предлагачот и тој е составен дел на текстот на Предлогот на законот.

X/4.-

Пратениците Ратка Димитрова, Фаик Абди, Благој Тошев, Александар Флоровски, Драги Арсов, Доста Димовска, Трајан Мицевски, Богдан Неделковски, Горѓи Котевски поднесоа амандмани на членот 2. Комисијата за уставни прашања не ги поддржа амандманите. Група пратеници и тоа Тодор Петров, Ефтим Манев, и Јаким Ивановски поднесоа амандман на членот 2.

Предлагачот на предлогот на законот ме извести дека се согласи со амандманот и амандманот стана составен дел на текстот на Законот.

Пратеникот Владимир Голубовски поднесе амандман на член 2 по кој не се произнел предлагачот на Законот.

Отворам претрес по амандманот на член 2 поднесен од пратеникот Ратка Димитрова.

ТОМИСЛАВ СТЕФКОВСКИ:

Почитувани пратеници, за да го цениме времето, а со оглед дека се работи за поднесени амандмани скоро со иста содржина на членот 2 на Законот за грбот ги повлекуваме амандманите од пратениците, освен амандманот од Благој Тошев кој што верно го искажува симболот, грбот, земскиот лав. Значи остануваме само на предлогот, амандманот на г-динот Благој Тошев

ФАИК АБДИ:

Го повлекувам амандманот.

ВЛАДИМИР ГОЛУБОВСКИ:

Го повлекувам амандманот.

СТОЈАН АНДОВ:

Отворам претрес по амандманот на член 2 поднесен од пратнеикот Благој Тошев.

X/5.-

Ве молам, сакам да укажам дека за време на паузата беше покренато прашањето со какво мнозинство треба да се усвојува амандманот, имаше различни идеи. Јас би сакал да се консултира Собранието во врска со ова прашање, бидејќи ова е важен закон за да немаме непотребни разлики околу тоа прашање. За основа предлагам сепак стручната служба на Собранието да ни даде толкување каква е постапката за усвојување на амандманот.

ЖИВКО ТОДОРОВСКИ:

Сосема накратко ќе кажам. Во постојниот Деловник кој што е во примена заедно со привремениот деловник кој прет-ставува една целина не е предвидено начинот, мнозинството на усвојувањето на амандманите. Ништо не е кажано, само дадена е постапката до кого се поднесува и како се расправа. Така што изричната одредба за бројот на гласовите за да помине амандманот немаме. Една логика би можела да се извади, а тоа е бидејќи амандманите се составен дел на Законот и тие ја претставуваат целината би требало да се извлече логика, начинот на кој се донесува Законот, бројот што е потребен за да се донесе Законот треба да важи тоа правило и за бројот на усвојувањето на амандманите. Тоа е една логика што можам да ја извлечам.

ТОМИСЛАВ СТОЈАНОВСКИ:

Навистина кога се прави нешто набрзина ќе биде тешко да се работи по него. Меѓутоа, г-динот секретар овде ни кажа, не упати на некоја логика. И дава заклучок дека амандманите ќе се усвојуваат на ист начин како што се усвојува и Законот.

X/6.-

Господа пратеници, овој предлог на закон не го предлагаат 80 пратеници, туку го предлагаат тројца. И сега за тројца пратеници што предлагаат закон ќе треба да се изјаснуваат 80. А логиката на работата стои во член 69 каде говори како работи Собранието. "Собранието може да работи ако на седницата присуствува мнозинството од вкупниот број на пратеници". Тоа е како може да работи. како се одлучува? "Собранието одлучува со мнозинство гласови од присутните и го дава минимумот на број пратеници...." "Собранието одлучува со мнозинство гласови од присутните пратеници, а најмалку со една третина од вкупниот број пратеници, ако со Уставот не е поинаку одредено". Ова се однесува како се одлучува да се донесе закон. Ние овде не донесуваме закон, решаваме по амандман. Ако можело Законот да го предложат тројца, значи најголемо оптоварување може да биде тој број ист да биде. Кој може да биде предлагач на закон? Може да биде еден, повеќе, Влада, или толкав број на луѓе. Се прашувам сега што ќе биде ако бараме логика, или слично како што предлага секретарот да бидат 80 души. Никогаш ниту амандманот ниту Законот ќе може да биде усвоен. Мора да се прави разлика, постапна разлика внатре во работа до донесување, до изгласување на Законот и изгласување на законот. Инаку што би било. Би се издвоиле одредени оддели од Законот да се уважат а после да падне со помал број на гласови, да падне целиот закон. Па не е логика така. Ако сакаме да водиме инат, може, меѓутоа, мора да има разбирање, а тоа пак се поклопува со одредбата од член 131 од Уставот каде предвидува за измена на Уставот се вели: Нацртот за измена на Уставот го утврдува Собранието со мнозинство од вкупниот број. Ако господа може да се дава, Устав да се менува и се утврдува негов текст со мнозинство 61, каде е

X/7.-

амандман на Закон кој е помал, произлегува од Уставот да има поголема квалификација. Тоа е апсурд. И ова сега, ние се расправаме, немојте да направиме една работа повеќе, оној кој има повеќе гласови. Демократијата навистина е тоа, меѓутоа, правотопо има примена, има смисол. И по овие две одредби 69 и 131 се смисол како треба да се утврди текстот на Законот и кога ќе се утврди текстот на Законот, дури тогаш ќе пристапиме кон негово усвојување, Досега имаме само Предлог, а тој предлог може да се менува и дополнува како што може и да се предложи со ист број.

МИХАИЛ ПАНОВСКИ:

Јас во потполност се согласувам со г-динот Стојановски. Сакам да укажам и на една контрадикторност со искажувањето на господата од стручните служби. Имено, кога го утврдувавме текстот на Уставот, амандманите ги усвојувавме со 61 глас, дури и оној амандман прочуен за матична држава од реформските сили - Либерална партија. Затоа по мене е нелогично сега да бараме 80 гласа за подзаконски акт од Уставот кога за Уставот амандманите ги усвојувавме со 61 глас.

ТОМИСЛАВ СТЕФКОВСКИ:

Почитувани пратеници, нормално беше дека кога се вршат подготовки за учество за донесување на некој закон нормално е да се извршат одредени консултации во прописите кои што се на снага. Ние што ги извршивме консултациите во Уставот и во Деловникот недвосмислено ни укажаа дека логиката која што се обиде да ја наметне секретарот е нелогика. Се друго, но не само тоа. Ние сами се негираме себеси пред час и нешто не побаравме вакво мнозинство кога се гласаше за амандманот на г-динот Кирил

X/8.-

Ковачевски, а бидејќи во иста постапка оди и Законот за грбот за химната и слично, тогаш не беше важно. Претставата сега треба да ја правиме кога ќе се носи Законот за грбот. Нелогичноста произлегува од фактот што ние кога го носевме Уставот амандманите ги усвојувавме не со мнозинство кое што е пропишано за донесувањето на Уставот. За тоа сме свесни сите. Од каде сега некому му текнува да преповеда и овде лансира некаква си логика. Само, да го земеме и привремениот деловник кој што упатува дека се применуваат одредбите од Деловникот, стариот, но во него јасно е кажано во членот 338, став 1 дека амандманите се донесуваат претходно. Тоа значи дека поврзано членот 338 со членот 5 од Уставот каде што се утврдува со Закон, а донесувањето е со двотретинско мнозинство јасно прави и става до знаење дека треба да се прави разлика во усвојувањето на Законот каде што се бара двотретинско мнозинство и она што е амандман. Законот може да биде се, но не може да биде само со еден член. Оттука, и логиката дека само костурот, содржината на овој закон е членот 2, не е точна бидејќи имаме и член 1, имаме и член 3, и сл. Оттука сметам дека треба да се применува членот 69 при утврдувањето на амандманот за грбот што е поднесен од г-динот Благој Тошев.

СТОЈАН АНДОВ:

Ве молам да се договориме како ќе работиме. Се разбира во подготовката на седницата консултирана е стручната служба за сите аспекти на водењето на постапката овде и повикувањето од господинот Пановски на постапката за утврдување на текстот на Уставот не одговара, нема основа да се зема за било какво толкување заради тоа што утврдување на текстот на Уставот е посебна постапка и тоа е посебна точка на дневен ред.

X/9.-

И за тоа беше во уставниот амандман адекватен утврдено со какво мнозинство се прави. А овде се работи за точка на дневен ред една единствена и неможе да има две постапки и две различни квалификувани мнозинства, еднаш за дел од Законот, а потоа за законот. Затоа што тоа е целина на точката, тоа е точка на дневен ред донесување на закон. Амандманот е во постапката на донесување на законот, нема ништо друго. Само на овој начин како што ви велам јас. Само на овој начин, ни на кој друг начин. Така што, нацртот на Уставот за кој се повика г-динот Стојановски, нацртот на Уставот е посебен акт, тој е и временски одвоен од донесувањето на Уставот. Нацртот на уставот после се дава на јавна расправа итн. За тоа со посебно мнозинство се утврдува. Според тоа, нема никаква основа правна основа за таква постапка, како сега г-динот Пановски и г-динот Стојановски и г-динот Стефковски бараат. Тоа е правно невалидна постапка, па било каков да биде исходот на таа постапка, тогаш ќе го доведе актот во сомневање. Во тоа е работата.

XI/1.-П/МЛ

МИХАИЛ ПАНОВСКИ:

Господине претседателе воопшто не ме убедивте со вашето објаснување и ве молам, дајте, цело време се повикувате на демократија, бидете малку демократа и дозволете да се изјасни Собранието. Инаку, ова што го правите мене многу ми личи на начинот со кој што извршивте опструкција на мојот предлог кога барав посебно Министерство за спорт, се беше поткрепено со деловник по се, вие успеавте да наметнете некој заклучок да се изгласа тоа во моментот и мојот заклучок не го ставивте на гласање и еве поминаа 4-5 месеци, тоа не се формира. Ве молам, бидете демократа.

СТОЈАН АНДОВ:

Господине Пановски напуштете ја говорницата, затоа што ќе ја прекинам седницата. Вие не можете да давате квалификации за тоа кој е демократа, а кој не е демократа.

Второ, вие постојано на говорницата идете со некои досиеја кој, кога и што некој рекол и направил. Ве молам за ова да се произнесете. Кажете за ова што мислите.

МИХАИЛ ПАНОВСКИ:

Јас реков доколку бараме некоја логика не може амандман на устав, што е највисок законодавен акт во една држава, да се усвојува, ако не се лажам, 41 или 61 глас тогаш требаше, не знам колку точно, не можеме сега за подзаконски акт да бараме 80 гласови. Тоа е надвор од секоја логика и по мене, ќе повтора, е опструкција во донесување на законот за грбот.

СТОЈАН АНДОВ:

Господине Пановски, вас ви се обраќам, не станува збор за подзаконски акт, амандманот ако се усвои е дел од законот.

XI/2.-

Нема подзаконски акти, разликувајте ги и тие работи. Тоа е едно.

Второ, уставот не се усвојува со 61 глас, туку текстот се утврдува на нацртот со 61 глас, тоа е потполно друга постапка. Молам, тоа разберете го и тоа е пишано во актите со кои се раководиме. Јас ќе го дадам на гласање ова, но се уште е во расправа.

СТОИЛЕ СТОЈКОВ:

Почитувани пратеници, ова што претседателот сега го кажа и секретарот на Собранието, мислам дека не држи, а сведоци сме и на денешнава седница. Ние исто така овде донесовме два закони, тоа е Законот за знамето и за химната на Република Македонија, каде што таквото толкување воопшто го немаше. Ако се потсетиме дека господинот Ковачевски имаше еден амандман на текстот на химната на Република Македонија, никако не ни беше објаснето на кој начин може тој амандман да се усвои или да се одбие. Тоа е едно.

Второ, овде се објасни дека целата процедура околу донесувањето на законот е со 2/3 мнозинство. Јас ќе ве потсетам дека денес имавме за истиот овој закон, за грбот на Република Македонија, гласавме, меѓутоа, без пребројување на гласовите се утврди дека повеќето се за донесување на денешнава седница на овој закон. Тоа е онаа прва фаза, ако се сеќавате гласавме и т.н., општа расправа и тн. Меѓутоа, само на крајот на законот кога се донесува, тогаш е потребно да се утврди точниот број на пратеници кои гласале за законот. Тоа, денес бевме сведоци, на двапати се случи и мислам дека таа логика, тоа објаснување од секретарот на Собранието не држи. Ова што господинот Стефковски го објасни, мислам тоа е логично толкување на процедурата околу гласањето за амандмани кои се поднесуваат на закон без разлика дали се донесува со просто мнозинство или 2/3 мнозинство. Тоа е тоа.

СТОЈАН АНДОВ:

Уште еднаш сакам да ви укажам дали некој акт се става на дневен ред или не, тоа е актот и тогаш дневниот ред се утврдува и тогаш со друго мнозинство се одлучува. Тоа е сосема друго, без оглед дали овој закон кога е на дневен ред се утврдува по друга постапка. А кога се одлучува за тоа да се донесе законот, друга е постапката. Немојте да ги мешае работите.

АЛЕКСАНДАР ГЕШТАКОВСКИ:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници, за мене ова е чист деловнички спор кој претседателот претходно го изнесе за да расчистиме како би постапиле во однос на одлучувањето. Тоа е точно регулирано во однос на Деловникот, доколку предлагачот не е, претседателот, односно секретарот даде толкување и треба да се одлучи во однос на тоа како ќе одлучуваме, бидејќи не е во Деловникот. Дали се потребни просто мнозинство или е потребно 81. Мислам дека претрес не би требало да дозволи претседателот, сето тоа се решава без расправа по член 195.

Би сакал да истакнам одредени мислења кои беа тука барем спрема моите можности, знаења и толкувања. Беше покренато прашањето за Уставот. Уставот се донесува по друга постапка, во неколку фази. Имаме иницијатива за измена или дополнување на Уставот која Собранието ја донесува со 2/3 мнозинство. Значи, тука изричито е 2/3 мнозинство.

Втората фаза е утврдување на Уставот во која треба повеќе од присутните пратеници, значи, 61 и тоа беше во стариот Устав, а и во новиот Устав мислам дека во член 131, она што го објаснуваше претседателот. Што значи сега пред нас и уште едно толкување, мислам дека беше за Законот за химната имаше амандман

XI/4.-

Ковачевски за кој исто така требаше дали деловнички спор, но за него не беше добиено потребното мнозинство и затоа тој беше, ни обичното не беше мнозинство. Во Собранието се присутни 77 или 86 пратеници, ни она мнозинство кое го толкуваат 43 не беше добиено, ни мнозинството од 81. За мене, моето толкување во однос на овој спор е тоа дека нема никаква логика и во дадениот случај, доколку се усвои амандман со просто мнозинство од присутните, односно мнозинство, тогаш се блокираме, односно не можеме да го усвоиме законот. Мое толкување е дека треба онакво мнозинство, бидејќи се работи за предлог закон со колку се донесува законот, од причини, од кои причини, од причини што доколку амандман во дадениот случај кој е на Тодор Петров и или на други пратеници еднаш се усвои со присутни 43 гласа од пратениците не дава никаква гаранција дека законот ќе се усвои, бидејќи за него се потребни 81. Значи, повторно влегуваме во пат позиција. Затоа, моето толкување е бидејќи амандманот ја менува суштината на секој закон, независно дали има еден член или друг, потребно е онакво мнозинство специфично или просто, како што предвидува законот, односно уставот. Сметам дека овој деловнички спор може да се надмине согласно член 105 кој е изричито од Деловникот за надминување на вакви спорови.

НИКОЛА КРСТЕВСКИ:

Во однос на ова прашање, прво, потребно е мнозинство од вкупниот број, а помалку е од 40 пратеници. Така, одлучувавме во овој состав, во комплетен состав и пратенички и стручната служба. Сега прво ова е директна негација на нашата досегашна пракса. Бидејќи овде изричито мнозинство не е предвидено, 2/3 или слично, едно е донесување на закон, едно е на устав, а друго е амандман.

XI/5.-

Во прилог дека треба просто мнозинство, односно мнозинство од вкупниот број на пратеници е логиката, со логика оваа празнина да ја пополниме е потребно, бидејќи ние ако амандманот со исто мнозинство како и целиот закон ако го усвоиме, ние после тој амандман нема потреба да водиме постапка. Ние се враќаме после на целокупниот текст. Дури тогаш законска обврска ни е со 2/3 целокупниот текст, а амандманот, мислам дел во текот на претходната постапка треба да одиме со просто мнозинство односно со мнозинство од вкупниот број. Бидејќи ние нема потреба кога ќе го усвоиме амандманот, значи, не треба и целиот закон потоа да го одиме со 2/3. Ова е вон расправа, ние по повод Деловникот ја имавме оваа дискусија и пред Уставот да се стави на дневен ред зазедовме и во присуство на стручната служба дека е потребно поинакво мнозинство. Инаку, нема потреба после целокупниот текст, ние можеме парче по парче ако го усвоиме амандманот со 2/3, нема потреба зошто да го гласаме и целиот текст. Значи, тоа е дел, едно е амандман, друго е закон трето е устав.

СТОЈАН АНДОВ:

Молам, господинот Стојановски што предложи да одиме на изјаснување.

ТОМИСЛАВ СТОЈАНОВСКИ:

Штом не можеме да останеме сега на ова време, ќе се вратиме на историјата. Ако ова Собрание малку работи, некој други работеа повеќе. Еве го третиот дел од поранешниот устав: "Измена на Уставот е усвоен во Собранието (негодување од страна на пратениците)". Луѓе, немојте, јас не знам што е, ќе се тргнам од оваа говорница, ако стане некој да каже против од она што ќе го кажам.

XI/6.-

Да се потсетиме на едно, да го повикаме секретарот да каже како се утврдувале амандманите порано и да ги донесеме стренограмите за усвојување на амандманите од Законот за одбрана на Република Македонија. Таму имаше амандмани и видовме тој закон исто така со 2/3 мнозинство, колку беа присутни, како се усвои.

СТОЈАН АНДОВ:

Да, еве службата ми објаснува дека сите амандмани на тој закон станале составен дел на текстот, бидејќи предлагачот ги прифатил.

РАТКА ДИМИТРОВА:

Почитувани пратеници, сакам да ве потсетам дека после оваа точка, имаме три многу важни закони за усвојување, а за кои што не е потребно мнозинство од 81 глас. Имаме со просто мнозинство, значи со 41 присутни пратеници. Затоа, бидејќи ние не можеме на такво стручно ниво сега до крај овој проблем да го расчистиме, додека тоа се работи да одиме на овие три закони. Во никој случај не се сложувам тие закони денес да се остават и да не бидат донесени. Тоа ќе го сметам за вистинска опструкција.

ТУШЕ ГОШЕВ:

Да ја скратиме постапката и согласно на членот 68, став 1 алинеја 2 каде кажува дека Собранието ги донесува законите и дава автентично толкување, а тоа значи дека и Деловникот Собранието го донесува и има право да му дава автентично толкување на овој деловник.

Го прифаќам тоа дека не е стриктно или вербално точно определено за колку е потребно сега да се донесува, но меѓутоа е регулирана постапката како треба да се разреши овој спор. Ако го

XI/7.-

погледнете членот 79 од Деловникот каде вика Претседателот на Собранието ги организира, ги свикува седниците на сите собори и им претседава, дава иницијативи итн. Сега согласно на членот 87 став 1 на точка 1 на претседателот на Собранието со потпретседателите на Собранието и со претседателите на соборите на Собранието (сега немаме), точка 1 ги толкува одредбите на Деловникот на Собранието и на деловниците на соборите на надлежните собори на Собранието и нивните работни тела. Тоа значи дека претседателот на Собранието заедно со Претседателството ги толкува одредбите на Деловникот. Поточно, во членот 105 каде и господинот Гештаковски го спомна, Претседателот им дава збор на делегатите по редот на нивното пријавување. На делегатот кој сака да говори за повреда на Деловникот или за повреда на утврдениот дневен ред, претседателот ќе му даде збор штом ќе го побара. Говорот на овој делегат не може да трае подолго од 5 минути и по тој говор претседателот е должен да даде објаснение во поглед на повредата на Деловникот односно на утврдениот дневен ред. Ако делегатот не е задоволен од даденото објаснение, за прашањето се решава на седница без претрес. Сега, бидејќи ниту Деловникот, ниту со Уставот, Уставот кажал точно во членот 5 таму колку е потребно мнозинство за донесување на овој закон, бидејќи иамаме деловнички спор, јас лично барам од Собранието да се произнесе дали за амандманите ќе бараме, согласно на член 69 од Уставот потребното мнозинство колку е предвидено, дали тоа да биде просто мнозинство или квалифицирано мнозинство, согласно на член 105 од Деловникот, тоа само Собранието може да го разреши. Еве го ставам предлогот Собранието само да се произнесе. Дали за амандманите на предложениот закон ќе е потребно да биде 2/3 мнозинство или просто мнозинство.

XI/8.-

БОРКО ГОРЧЕСКИ:

Нема да должам, ќе бидам краток, овде гледам дека сите толкувања на правниците може и вака и така. Но, досега тоа не се практикувало, но овде се увиде дека овој амандман ќе има некое мнозинство и сега почнаа да се играат некои игри. Ова е јавна тајна дека ова е некоја игра.

СТОЈАН АНДОВ:

Го давам на изјаснување на Собранието без оглед на деловничкото право да го толкувам Деловникот, го давам на изјаснување предлогот на Туше Гошев, кој всушност потекна од господинот Стојановски.

Кој е за тоа, за амандманот е потребно обично мнозинство, нека крене рака. (43 пратеника).

Молам, колку пратеници се присутни во салава? (88 пратеници)

Завршивме со тоа.

За збор се јави Богдан Неделковски.

XII/1 НН/НД

БОГДАН НЕДЕЛКОВСКИ:

Бидејќи се сомневам во начинот на броењето на службите барам да се изјасниме поединечно.

СТОЈАН АНДОВ:

Молам секретарот нека почне да прозива.

ЖИВКО ТОДОРОВСКИ:

Прашувам прво, кој е за обично мнозинство со "за", кој е "против". Тоа е прашањето. Значи со "за" и "против".

- 1.ФАИК АБДИ против
- 2.ГАЗМЕНД АЈДАРАГА -не е тука
- 3.ХАМИТ АЛИУ -не е тука
- 4.ЕШРЕФ АЛИУ-не е тука
- 5.СТОЈАН АНДОВ- воздржан
- 6.ГОЦЕ АНДОНОВСКИ -за
- 7.МИТКО АНАСТАСОВСКИ - за
- 8.ТИМЕ АНДОНОВ -воздржан
- 9.НИКОЛА АПОСТОЛОВСКИ -за
- 10.ДУШКО АРСОВСКИ -против
- 11.ДРАГИ АРСОВ -за
- 12.БРАНКО АРСОВСКИ -воздржан
- 13.ЛАМБЕ АРНАУДОВ - за
- 14.ЈОРДАН БОШКОВ - за
- 15.ГОРГИ БОЈКОВСКИ -против
- 16.АЛЕКСАНДАР ГЕШТАКОВСКИ -против
- 17.ПЕТАР ГОШЕВ - воздржан
- 18.ТУШЕ ГОШЕВ -воздржан
- 19.ВЛАДИМИР ГОЛУБОВСКИ -за

XII/2

20. ДРАГИ ГРОЗДАНОВСКИ -за
21. САНДЕ ДАВЧЕВ-воздржан
22. ДИМИТАР ДИМИТРОВСКИ-воздржан
23. ТОДОР ДИМОВ-против
24. ДОСТА ДИМОВСКА-за
25. РАТКА ДИМИТРОВА-за
26. ПЕТАР ГОРГИЕВ-против
27. БОРКО ГОРЧЕВСКИ-за
28. ДУШКО ГОРГЕСКИ-против
29. ЗУДИ ЕМИНИ-не е тука
30. ЈОРДАН ЗАФИРОВ-против
31. ГОРАН ЗАФИРОВСКИ-за
32. НАСЕР ЗИБЕРИ-не е тука
33. ВАСИЛ ЗИМБАКОВ-против
34. ВАНЧО ЗЛАТАНОВ-против
35. БОРИС ЗМЕЈКОВСКИ-за
36. СИМЕОН ИВАНОВСКИ-не е тука
37. ЉУБОСАВ ИВАНОВ-не е тука
38. ЈАКИМ ИВАНОВСКИ-не е тука
39. ИВАН ИВАНОВ-против
40. ЉУПЧО ЈАКИМОВСКИ-за
41. ЦВЕТАН ЈОВЧЕВСКИ-за
42. РИСТО ЈОВАНОВ-за
43. ГУЛИСТАНА ЈУМЕРОВСКА-за
44. РИСТО КЕЛЕШОВ-воздржан
45. ТАШКО КИРОВ-за
46. ЗОРАН КИТЕВ-за
47. КИРИЛ КОВАЧЕВСКИ-за
48. ГОРГИ КОТЕВСКИ-за
49. СТОЈАН КОВАЧЕВСКИ-воздржан
50. ЗОРАН КРСТЕВСКИ-за

XII/3

51. НИКОЛА КРСТЕСКИ -за
52. БИЉАНА ЛАЗАРЕВСКА -за
53. ВЕЦКО ЛИЧОВСКИ -за
54. КОЛЕ ЛУЛОВСКИ-за
55. ФЛОРЕ МАСАЛКОВСКИ - воздржан
56. ЈОВАН МАНЧЕВСКИ -воздржан
57. ЕФТИМ МАНЕВ - за
58. СТРАШО МИЛКОВСКИ - против
59. ПАНЧО МИНОВ - против
60. МАРИН МИЛЕНКОВСКИ - против
61. ВЛАДИМИР МИТЕВСКИ - не е тука
62. ТРАЈАН МИЦЕВСКИ - за
63. ВАНЧО МЛАДЕНОВ - против
64. ЦЕЛАДИН МУРАТИ - не е тука
65. АВДИ МУРТЕЗАНИ - не е тука
66. НАИФ МУСТАФА - не е тука
67. СИМЕОН НАУМОВСКИ - против
68. ПАНЧЕ НАСЕВ - не е тука
69. СЛАВЕ НАУМОВСКИ - за
70. БОГДАН НЕДЕЛКОВСКИ - за
71. ДУШАН НИКОЛОВСКИ - против
72. ЈОВАН НИКОЛОВ - против
73. ТОДОСИЕ ПАУНОВ - за
74. МИХАИЛ ПАНОВСКИ - за
75. ТОМИСЛАВ ПЕЦАКОВ - за
76. ТИТО ПЕТКОВСКИ - против
77. ТОДОР ПЕТРОВ - за
78. МЕРСИМ ПОЛОЖАНИ - не е тука
79. ДИМИТАР ПОПОВСКИ - не е тука
80. КИРО ПОПОВСКИ - против

XII/4

81. ЉУБОМИР ПОПОВСКИ-воздржан
82. ШАБАН ПРЕВАЛА-не е тука
83. ИСМЕТ РАМАДАНИ-не е тука
84. БОЖО РАЈЧЕВСКИ-против
85. ИВАН РАМБАБОВ-не е тука
86. НЕИМ СЕЛМАНИ-не е тука
87. ФЕРИД САДИКУ-не е тука
88. АСЛАН СЕЛМАНИ-не е тука
89. НАУМ СИМЈАНОВСКИ-воздржан
90. АЦО СПИРОВСКИ-за
91. РИСТО СТАНКОВСКИ-не е тука
92. НАЌЕ СТОЈАНОВСКИ-не е тука
93. СЛАВЈАНКА СТОЈАНОВА-против
94. НИКОЛА СТОЈАНОВСКИ-против
95. СТОИЛЕ СТОЈКОВ-за
96. ТОМИСЛАВ СТЕФКОВСКИ-за
97. РИСТО СТАМЕНОВ-против
98. ТОМИСЛАВ СТОЈАНОВСКИ-за
99. ОЛОМАН СУЛЕЈМАНИ-не е тука
100. ЦЕЛИЛ ТАИРИ-не е тука
101. ПЕТАР ТЕМЕЛКОВСКИ-за
102. ГОЦЕ ТЕМЕЛКОВСКИ-за
103. БЛАГОЈ ТОШЕВ-за
104. ПЕТРЕ ТРАЈАНОВСКИ-воздржан
105. ПЕТРЕ ТРАЈКОВСКИ-за
106. ДИМИТАР ТРПЕНОВСКИ - воздржан
107. ДУШАН ТРПЧЕВСКИ-за
108. АГИМ ФАЗЛИУ-не е тука
109. АЛЕКСАНДАР ФЛОРОВСКИ -за
110. БЛАГОЈ ХАНЏИСКИ - воздржан

XII/5

- 111. АБДУРАХМАН ХАЛИТИ - не е тука
- 112. СЕЈФЕДИН ХАРУНИ - не е тука
- 113. МУХАМЕД ХАЛИЛИ - не е тука
- 114. СТОЈМИР ЦВЕТКОВСКИ - против
- 115. БРАНКО ЦРВЕНКОВСКИ - против
- 116. НЕЦАТИ ЦАФЕРИ - не е тука
- 117. АЛИЛ ЦАФЕРОВСКИ - не е тука
- 118. ВЕБИ ЦЕМАИЛИ- не е тука
- 119. БЛАГОЈА ЧКАТРОВСКИ-за
- 120. ХИСНИ ШАКИРИ- не е тука.

СТОЈАН АНДОВ:

Од 88 пратеници 45 се за.

Одиме понатаму.

Постапката ја утврдивме и оваа работа ќе не следи по другите закони и ќе имаме тешкотии.

Отворам претрес по амандманот на член 2 поднесен од пратеникот Благој Тошев.

БЛАГОЈ ТОШЕВ:

Почитувано претседателство, почитувани пратеници, ова е прв амандман што го поднесувам и мислев дека нема да има проблеми за овој амандман, ама за се имало проблеми.

Согласно членовите 32 и 329 од Деловникот на Собранието на Република Македонија го користам деловничкото право и поднесов амандман на 31 јули и тоа за член 2 со кое барам член 2 да се менува и да гласи:
">Грбот на Република Македонија претставува четириаголен штит со црвено поле опточен со златно жолт раб. Во средината на штитот се наоѓа златно-жолто обоен лав исправен на двете задни нозе и свртен кон десно со мала трокрака круна на главата и со двокрака опашка свртена нагоре. Лавот е готов за напад со испуштен

XII/6

јазик и покажани заби. Со свиревно изразени очи и прстите на нозете разделени со изразени нокти. Над штитот има трокрака круна во златно жолта боја опточена со црвен раб. Под штитот се наоѓа црвена лента опточена со златно-жолт раб на која со златно жолти букви пишува Македонија."

Овој амандман го образложувам со тоа што лавот ја изразува македонската историја и историските традиции. Воедно лавот е земски симбол на овие простори и не е сврзан само за националната историја на македонскиот народ. Од тие причини го предлагам хиералдичкото решение како што е дадено во амандманот.

СТОЈАН АНДОВ:

Молам, дали уште некој бара збор? (Не бара)

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот по амандманот и амандманот го ставам на гласање.

Кој е за, молам да крене рака? (42 пратеника)

88 пратеника се присутни, а за амандманот гласаа 42 пратеника. Значи амандманот не е усвоен.

АЛЕКСАНДАР ФЛОРОВСКИ:

Бидејќи се сомневам во броењето барам поединечно да гласаат.

СТОЈАН АНДОВ:

Нека се повтори.

Повелете господине секретаре.

ЖИВКО ТОДОРОВСКИ:

Важи истата постапка како и претходно.

- 1.ФАИК АБДИ-против
- 2.ГАЗМЕНД АЈДАРАГА - не е тука
- 3.ХАМИТ АЛИУ- не е тука
- 4.ЕШРЕТ АЛИУ- не е тука
- 5.СТОЈАН АНДОВ -против
- 6.ГОЦЕ АНДОНОВСКИ- за
- 7.МИТКО АНАСТАСОВСКИ-за
- 8.ТИМЕ АНДОНОВ-против
- 9.НИКОЛА АПОСТОЛОВСКИ-за
- 10.ДУШКО АРСОВСКИ-против
- 11.ДРАГИ АРСОВ-за
- 12.БРАНКО АРСОВСКИ-воздржан
- 13.ЛАМБЕ АРНАУДОВ-за
- 14.ЈОРДАН БОШКОВ-за
- 15.ЃОРЃИ БОЈКОВСКИ - против
- 16.АЛЕКСАНДАР ГЕШТАКОВСКИ - воздржан
- 17.ПЕТАР ГОШЕВ - воздржан
- 18.ТУШЕ ГОШЕВ - воздржан
- 19.ВЛАДИМИР ГОЛУБОВСКИ - за

XII/8

20. ДРАГИ ГРОЗДАНОВСКИ - за
21. САНДЕ ДАВЧЕВ - воздржан
22. ДИМИТАР ДИМИТРОВСКИ - воздржан
23. ТОДОР ДИМОВ - против
24. ДОСТА ДИМОВСКА - за
25. РАТКА ДИМИТРОВА - за
26. ПЕТАР ГОРГИЕВ - против
27. БОРКО ГОРЧЕВСКИ - за
28. ДУШКО ГОРГЕСКИ - против
29. ЗУДИ ЕМИНИ - не е тука
30. ЈОРДАН ЗАФИРОВ - против
31. ГОРАН ЗАФИРОВСКИ - за
32. НАСЕР ЗИБЕРИ - не е тука
33. ВАСИЛ ЗИМБАКОВ - воздржан
34. ВАНЧО ЗЛАТАНОВ - против
35. БОРИС ЗМЕЈКОВСКИ - за
36. СИМЕОН ИВАНОВСКИ - не е тука
37. ЉУБОСАВ ИВАНОВ - не е тука
38. ЈАЌИМ ИВАНОВСКИ - не е тука
39. ИВАН ИВАНОВ - против
40. ЉУПЧО ЈАЌИМОВСКИ - за
41. ЦВЕТАН ЈОВЧЕВСКИ - за
42. РИСТО ЈОВАНОВ - за
43. ГУЛИСТАНА ЈУМЕРОВСКА - за
44. РИСТО КЕЛЕШОВ - воздржан
45. ТАШКО КИРОВ - за
46. ЗОРАН КИТЕВ - за
47. КИРИЛ КОВАЧЕВСКИ - за
48. ЃОРЃИ КОТЕВСКИ - за
49. СТОЈАН КОВАЧЕВСКИ - воздржан
50. ЗОРАН КРСТЕВСКИ - против

XII/9

- 51.НИКОЛА КРСТЕСКИ - за
- 52.БИЉАНА ЛАЗАРЕВСКА - за
- 53.ВЕЦКО ЛИЧОВСКИ - за
- 54.КОЛЕ ЛУЛОВСКИ - за
- 55.ФЛОРЕ МАСАЛКОВСКИ - воздржан
- 56.ЈОВАН МАНЧЕВСКИ - против
- 57.ЕФТИМ МАНЕВ - за
- 58.СТРАШО МИЛКОВСКИ - против
- 59.ПАНЧО МИНОВ - воздржан
- 60.МАРИН МИЛЕНКОВСКИ - против
- 61.ВЛАДИМИР МИТЕВСКИ - не е тука
- 62.ТРАЈАН МИЦЕВСКИ - за
- 63.ВАНЧО МЛАДЕНОВ - воздржан
- 64.ЏЕЛАДИН МУРАТИ - не е тука
- 65.АВДИ МУРТЕЗАНИ - не е тука
- 66.НАИФ МУСТАФА - не е тука
- 67.СИМЕОН НАУМОВСКИ - воздржан
- 68.ПАНЧЕ НАСЕВ - не е тука
- 69.СЛАВЕ НАУМОВСКИ -воздржан
- 70.БОГДАН НЕДЕЛКОВСКИ - за
- 71.ДУШАН НИКОЛОВСКИ - воздржан
- 72.ЈОВАН НИКОЛОВ - против
- 73.ТОДОСИЕ ПАУНОВ - воздржан
- 74.МИХАИЛ ПАНОВСКИ - за
- 75.ТОМИСЛАВ ПЕЦАКОВ - за
- 76.ТИТО ПЕТКОВСКИ - против
- 77.ТОДОР ПЕТРОВ-воздржан
- 78.МЕРСИМ ПОЛОЖАНИ - не е тука
- 79.ДИМИТАР ПОПОВСКИ - не е тука
- 80.КИРО ПОПОВСКИ - против

XII/10

- 81.ЉУБОМИР ПОПОВСКИ - воздржан
- 82.ШАБАН ПРЕВАЛА - не е тука
- 83.ИСМЕТ РАМАДАНИ-не е тука
- 84.БОЖО РАЈЧЕВСКИ-против
- 85.ИВАН РАМБАБОВ-воздржан
- 86.НЕИМ СЕЛМАНИ-не е тука
- 87.ФЕРИД САДИКУ-не е тука
- 88.АСЛАН СЕЛМАНИ-не е тука
- 89.НАУМ СИМЈАНОВСКИ-против
- 90.АЦО СПИРОВСКИ-за
- 91.РИСТО СТАНКОВСКИ-не е тука
- 92.НАЌЕ СТОЈАНОВСКИ-не е тука
- 93.СЛАВЈАНКА СТОЈАНОВА-воздржана
- 94.НИКОЛА СТОЈАНОВСКИ-против
- 95.СТОИЛЕ СТОЈКОВ-за
- 96.ТОМИСЛАВ СТЕФКОВСКИ-за
- 97.РИСТО СТАМЕНОВ-воздржан
- 98.ТОМИСЛАВ СТОЈАНОВСКИ-за
- 99.ОЛОМАН СУЛЕЈМАНИ-не е тука
- 100.ЏЕЛИЛ ТАИРИ-не е тука
- 101.ПЕТАР ТЕМЕЛКОВСКИ-за
- 102.ГОЦЕ ТЕМЕЛКОВСКИ-за
- 103.БЛАГОЈ ТОШЕВ-за
- 104.ПЕТРЕ ТРАЈАНОВСКИ-против
- 105.ПЕТРЕ ТРАЈКОВСКИ-за
- 106.ДИМИТАР ТРПЕНОВСКИ-за
- 107.ДУШАН ТРПЧЕВСКИ - за
- 108.АГИМ ФАЗЛИУ-не е тука
- 109.АЛЕКСАНДАР ФЛОРОВСКИ-за
- 110.БЛАГОЈ ХАНЏИСКИ - воздржан

XII/11

- 111. АБДУРАХМАН ХАЛИТИ - не е тука
- 112. СЕЈФЕДИН ХАРУНИ - не е тука
- 113. МУХАМЕД ХАЛИЛИ - не е тука
- 114. СТОЈМИР ЦВЕТКОВСКИ - против
- 115. БРАНКО ЦРВЕНКОВСКИ - против
- 116. НЕЦАТИ ЦАФЕРИ - не е тука
- 117. АЛИЛ ЦАФЕРОВСКИ - не е тука
- 118. ВЕБИ ЦЕМАИЛИ - не е тука
- 119. БЛАГОЈА ЧКАТРОВСКИ -за
- 120. ХИСНИ ШАКИРИ - не е тука

СТОЈАН АНДОВ:

За амандманот гласаа 42 пратеника, против гласаа 24 и воздржани 22 пратеника.

Според тоа овој амандман не е усвоен.

ТОМИСЛАВ СТЕФКОВСКИ:

На денешната седница ако приметивте господинот Бошков задоцни. Го прашавме каде беше и тој рече бев во црква да се помолам на некои да им дојде умот. Изгледа не им доаѓа. Оттука барам пауза 15 минути.

СТОЈАН АНДОВ:

Давам пауза 15 минути.

XIII/1.- CJ/ЉР

(По паузата седницата започна со работа во 18,25 часот)

СТОЈАН АНДОВ:

Да продолжиме со работа, бидејќи на седницата присуствуваат доволен број пратеници (81).

Има збор Томислав Стефковски.

ТОМИСЛАВ СТЕФКОВСКИ:

Пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ паузата ја искористија за еден договор, а договорот е следниот: сметаме дека треба да се одложи расправата по Предлогот на Законот за грбот со цел да ни се овозможи да оствариме одредени контакти, би рекол повторно со другите пратенички групи околу решението за грбот на Република Македонија. Оттука сметаме дека би требало да се уважи ова наше укажување и седницата да продолжи со расправа по законите за државјанство, за личната ката и за патните исправи, и ја искажуваме нашата спремност да останеме во оваа сала се до нивното усвојување.

СТОЈАН АНДОВ:

Благодарам на оваа информација. Известен сум на Пратеничката група на СДСМ дека тие имаат состанок и тој состанок е во тек во врска со обврската што ја имаат токму за градење на власта на Република Македонија.

Сега предлагам да ја прекинеме седницата и да продолжиме утре во 10,00 часот.

(Седницата прекина со работа во 18,30 часот).